

מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מתי אבוא ואראה

ליל תשעה באב – ירושלים עיה"ק

ויקונן עליו איכה

תשעה באב אחה"צ - ירושלים עיה"ק

יו"ל ע"י

מכון שפה ברורה

שע"י חסידי קאסוב

שבת חזון תשפ"ג לפ"ק

- אחים יקרים אחים לדעה -

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

הד"ר ימוד בגליון דולו

יהיה לזכות רפואתו השלימה והמהירה של
מרן רבינו שרגא פייביש בן מלכה שליט"א
בתוך שאר דולי ישראל

לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"

במס' 972-72-370-1810 או במס' 718-682-2004 ישראל 972-72-370-1810

כל הזכויות שמורות

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

מתי אבוא ואראה

ליל תשעה באב – ירושלים עיה"ק

ומה גם שלהלכה נפסק כמה עניינים הנהוגים בתשעה באב בעקבות קביעות שם מועד ליום זה, כאי אמירת תחנון וצידוק הדין ביום זה. ועלינו להבין ולהשכיל על איזה חג ויום טוב אנו עושים זכר ביום בכי ומספד זה.

ולא רק שאבלות תשעה באב אינו הולם את הזכרת שם מועד ליום זה, אלא אף בימי מועד אחרים כבשלוש רגלים וכדומה, בהם אנו מנסים לשוש ולשמח כמצוות היום, עכ"ז מיד כשאנו נזכרים בהחלל והחסרון הגדול המורגש ביתר שאת בימים אלו, הרי שמיד אנו מתחילים לקונן מרה ו'מפני חטאנו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו'. ולדוגמא, כשיהודי יושב בחג הסוכות, ומנסה לקיים מצוות ושמחת בחגך, אך מיד כשנזכר בדברי המשנה (סוכה נ"א.) 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו', ולומד את תיאורם החי של חכמינו ז"ל בגמרא, הרי מיד הוא מבין עד כמה הוא רחוק מהמושג האמיתי של שמחה. ובאם כנים הדברים שאף הימים שהם אכן נקבעו

מצאים אנו ביום תשעה באב, בו אנו מתאבלים ומקוננים מרה על חורבן בית המקדש ועל גלות ישראל, כשביום זה אנו מתעטפים בכאב והיגון העמוק בו אנו שקועים מאז החורבן, וכל אחד מתבונן בחסרון העמוק ובגודל הריחוק מאבינו שבשמים בהיעדרו של בית מקדשנו ותפארתינו, מקום התגלות והשראת השכינה.

וענין האבלות ותחושת העצבות המורגשת ביום זה אינו זקוק לכל הסבר, כי כך טבוע בלב נפש האדם, כי כאשר הוא מתבונן בדבר החסר לו, ומשתוקק למלאותו, הרי הוא מרגיש בעצבות ושברון לב, ותוחלת ממושכה מחלת לב.

חוסר ההבנה בקביעת יום תשעה באב כיום מועד

אך כמה תגדל הפליאה, שדווקא היום הקשה הזה לישראל מכונה לא יותר מאשר 'יום מועד'. ראשון למקראי קודש הלוא הוא מאמרו של ירמי' הנביא בעצמו הכותב במגילת איכה (איכה א, טו) 'קרא עלי מועד'.

מאמין בזה חס ושלום לא מהני התשובה. וזה פירוש המדרש אין ועתה אלא תשובה, כיון שהוא מאמין שהוא עתה בריה חדשה מהני לו תשובה. וזהו פירוש הפסוק השיבנו ה' אליך ונשובה, ואיך נשובה, חדש ימינו כקדם, ובו יבואר הגמרא (סנהדרין צח.) אימתי אתי מר אמר לו היום כו'. היום אם בקולו תשמעו, כשתהיו על בחינה הזאת שבכל יום נעשה בריה חדשה", עכ"ל"ק.

ומבואר בדבריו, כי באותו רגע שהאדם מתעורר מתרדימתו לשוב אל ה' אז מתחיל ענין חדש שאינו קשור לכל מה שהיה מקודם, כי כך היא הנהגת הבורא עם כל אדם באשר הוא.

ועם התעמקות בדברי קדשו, מתחזקת תחושת הכאב והיגון, כי באם בכל רגע מתחיל ענין חדש ובריאה חדשה, אז אם נחשב ונפרק את כל שנות גלותנו הרבות לחלקי רגעים ואינו רואה אותם כזמן אחד ממושך אלפיים שנה, אזי קשה להתבונן כמה גזירות ושמות והריגות התחדש השי"ת עלינו מדי רגע ורגע כל אותן השנים. ואף בימינו שאינו יודעים ב"ה מאותו סוג גזירות נוראות שהיו עד לפני כשמונים שנה, מכל מקום כל אחד באשר הוא, לב יודע מרת נפשו כמה סבל עובר עליו בגוף ובנפש דבר יום ביומו, ולא מילתא זוטרתא היא.

לימי שמחה אינם נחגגים בשלמות הראויה כל עוד אנו שוכנים בגלותנו המר, הרי הקושיא מתעצמת שבעתיים, מדוע בחרו לכנות יום האבל המרכזי כיום מועד.

התחדשות חיות האדם בכל רגע ורגע

והנה בספה"ק קדושת לוי (סוף מגילת איכה) הוא מורה לנו חידוש עמוק הנוגע לעבודת התשובה, אך דבריו שופכים אור חדש ובהיר על כל סדר הנהגת הבורא ברוך הוא בעולמו בכלל, וזל"ק "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם" (איכה ה, כא) ויש דקדוק מאי כקדם. ויבואר על פי המדרש 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה' (דברים י, יב), ואיתא במדרש (ב"ר כא) אין ועתה אלא תשובה. ופירוש כך הוא, משום דכל אדם ואדם מישראל מחויב להאמין באמונה שלימה, שבכל רגע ורגע מקבל חיות מהבורא ברוך הוא, כמו שדרשו (ב"ר יא) 'כל הנשמה תהלל' כל נשימה ונשימה תהלל קה, שבכל רגע החיות רוצה לצאת מן האדם, והקדוש ברוך הוא שולח לו בכל רגע חיות חדש. נמצא לפי זה מהני תשובה לכל אדם, כי בעת שעושה תשובה מאמין שהוא כעת בריה חדשה, ובזה השם יתברך ברוב רחמיו אינו מזכיר לו עונות הראשונים, אבל אם חס ושלום אינו

מתי אבוא ואראה

ג

בהישג יד, ורק לאחר עמל ויגיעה אפשר להשיג אותו.

ובאם מקום המקדש הוא יסוד ושורש העולם, הוי אומר, שהענין שהובא לעיל בשם הקדושת לוי, שהקב"ה מחדש מדי רגע את חיות האדם ודייקא עי"ז אפשר להאדם לשוב בתשובה ולהתחיל מחדש, גם כן שורשו מתחיל מבית המקדש, והרי שכל ענין התשובה מתחיל במקום קדוש זה.

תכלית המועדים היתה רצון אבינו שבשמים להיפגש עם בניו אהוביו

ורצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל עם קרובו, ולפיכך קבע להם מועדים קבועים במהלכם יעלו ברגל באותו מקום קדוש, ובהם יתוועדו יחדיו האב הגדול עם בניו אהוביו בשמחה רבה, ולכך כינו שמות הרגלים בשם 'מועד', על דרך משל לבן שגר במקום מרוחק מאביו, ואביו הרחום שאינו יכול לעמוד מול געגועיו הרבים, קבע אתו מועד וזמן בו יופיע הבן דרך קבע לבקר בבית האב, וכמובן שרגשי הגעגועים העזים בפגישות קבועות אלו גואים ועולים עד למאוד.

וזה הענין שהתורה מחייבת כרת רח"ל על מי שלא הקריב את חג הפסח במועדו, כי ענין הכרת נפשו אינו מכוון דווקא לחלק העונש שבדבר, כי אם ביטוי לגודל הכאב על

אחד משמות בית המקדש הוא אבן שתיה כי משם הושתת העולם

ועלינו לדעת, כי כל מה שקורה בזה העולם מאז בריאתו ועד לסיום תבליתו, כל העניינים יסודם ושורשם מתחיל ומסתיים בבית המקדש, כי שם מקור ויסוד בריאת העולם, וכמאמרם ז"ל (יומא נ"ד:): שאבן נמצא בבית קודש הקדשים ואבן שתיה שמו, כי ממנה הושתת העולם, ומובן מאיליו, כי אם מקום זה הוא שורש בריאת העולם, הרי שכל מה שקורה ומתפתח בזה העולם שורשו ויסודו הוא ממקום קדוש זה.

ולסיבה הזאת, ככל שמקום זה הינו מרכז העולם כולו, לא רצה הקדוש ברוך הוא לגלות את מקומו לעם ישראל, אלא גזר אומר (דברים יב, ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'. ואכן, במאות השנים הראשונים מאז כניסתם לארץ לא ידע אף אחד להצביע על מקום המקדש, וכל אותו הזמן נדדו הלכו משילה לנוב וגבעון, ורק אחר שנתעורר לבם של דוד המלך ושמואל הנביא, והחליטו לעשות מעשה לדרוש ולברר את מקום המקדש, הצליחו סוף סוף לאחר עמל ויגיעה לקבוע את מקומו המדויק, ורק אז החלו בעסק בנין הבית. והרי לנו גודל יקרת המקום, שרק לאחר דרישה וחקירה היו יכולים לעלות על מקום הימצאו, כמו כל דבר חשוב ויקר ערך שאינו

מילי דמלכא

שלא היה כל צורך להתקין בתי כבוד במקום, מכיוון שנהפכו והיו לאיש אחר, כולו רוחני.

ובכתבי הקודש נאמר (ישעי' ב, ג) 'כי מציון תצא תורה ודבר ה'

מירושלם', ואיתא בספרי המקובלים, כי ציון עולה בגימטריא יוס"ף, להורות לנו, כי אווירה של ציון וירושלם היתה מזוככת ונקיה בקדושת יוסף צדיק יסוד עולם, ומשום כך היה אפשר לזכות שם לתורה ודבר ה' ללא גבול ומעצור באופן מיוחד.

ובמובן, שהשראת השמחה הגדולה ששרתה במקום קדוש זה משוש כל הארץ, השפיעה על האדם לא רק בגשמיות, כי אם בשמחה רוחנית פנימית ועילאית, כשכל אחד זכה להתנתק ולהתעלות ממצריו הגשמיים ולהתעלות לפסגות רמות, כי הרי כל יהודי במהותו ובפנימיות לבבו, רק קירבת אלוקים לו טוב, וברצונו להיות אך קרוב ודבוק בהקב"ה, הוא רוצה לזכות לנקיות וטהרה, ולעבוד את הבורא יתברך באנפין נהירין, אך שאור שבעיסה מעכב בעדו למלא את שאיפתו, ודבר זה הוא מקור העצבות והיפך השגת השמחה. אולם בהגיע האדם נקי ומזוכך למקום קדוש וטהור אזי כל המחיצות נופלות, ושום אין שום עיכוב ומניעה להיות דבוק בהקב"ה, ואזי השמחה המושגת במקום הרי היא באופן טבעי.

ביטול הפגישה המיוחדת שהקב"ה כביכול כה השתוקק להתראות עם בנו חביבו זה, ובה שביטלו בשאט נפש, הרי הוא מראה על הכרתת וניתוק נפשו ממקור שורשו רח"ל.

ובזה יובן גם כן מאמרם ז"ל (ראש השנה ט"ז): חייב אדם לטהר עצמו ברגל, כי רוצה ה' בעמו שיגיעו לפגישה מוזמנת זו כשהם נקיים וטהורים, וכאותו אב המייחל על ביקור בנו אצלו, וחפץ לפגשו כשהוא במיטבו בצורה נקיה ומסודרת, כך חפץ ה' שנגיע לרגל נקיים וטהורים, ופשוט שבאם המדובר הוא בפגישת הקב"ה עם עמו, הרי שאין המכוון במובן החיצוני של נקיות וטהרה במלבושים נאים ומתוקנים, כי אם קדושה וטהרה בנקודת הלב, ועל כן חייב את הטהרה במקווה לכבוד הרגל.

כי מציון תצא תורה - ציון עניינו קדושת יוסף

ובשעם ישראל אכן זכו לעלות לרגל מזוככים בקדושה וטהרה, זכו להתבשם ולהתמלאות במלוא חפנים בהתקרבות והתדבקות לבורא כל עולמים ללא ערך וגבול, כי לגודל הטהרה ששרתה במקום לא היה שום עיכוב להעפיל במדרגות רמות ונעלות, כי קדושת המקום גרמה להזדככות נפלאה עד שהיו נקיים מכל נדנדוד והרהור עבירה, עדי שמצינו

וע"ד שכתב התניא בסידורו (שער החנוכה) במה שאנו אומרים בתפילת מוסף, ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך, והדבר פלא, דבשלמא לעלות ולראות אין אנו יכולים, אבל להשתחוות מדוע לא נוכל גם עכשיו, והלא מלא כל הארץ כבודו, אך יש השתחוואה חיצונית והשתחוואה פנימית דהיינו ביטול הנפש לגמרי, וזה אי אפשר רק בבית המקדש על ידי הגילוי שכינה שהיה שם, וזה הכוונה שאין אנו יכולים להשתחוות להיות בביטול גמור בהשתחוואה פנימית, עכ"ד.

השמחה העצומה ששרתה במקום ביטלה במציאות כל ענייני עגמת נפש שעבר אי פעם על האדם, וכך נפגשו במקום קדוש זה רבבות אלפי ישראל, כשלאף אחד מהם לא כאב שום ענין גשמי כרוחני, ואין לנו את הכלים הנכונים לתאר ולדמיין את גודל השמחה ששררה בימי חפץ אלו בירושלם.

ולא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלם

ומכיון שכאשר רק יִרְךְ האדם במקום זה היה נדמה כאילו ועבר לעולם אחר, הרי ששוב לא היו מפריע לו ולא היה מרגיש בהעדר תנאי נוחותו שהוא מורגל בהם. רבבות אנשים היו יכולים להיות עומדים צופים והדבר לא היה מפריע לאי מי. וההסבר בזה הוא, כי

דרגת הדביקות שהיתה בבית המקדש

וכהיום הזה, כשאדם חפץ להתעלות ולהרגיש דביקות בה', הרי הוא עושה זאת באמצעות התפילה שעניינה חיבור וקשר, אולם בבית המקדש לא היה קיים מקום תפילה, התפילות בירושלם היו עורכים בבתי המדרשות שבעיר, לא במקום המקדש, כי הלוא במקום קדוש זה השיגו את פסגת הדביקות עד שלא היה צורך בשום אמצעי, המקום היה כעולם שונה לגמרי מזה המוכר, וכל אחד שהגיע למקום זה התנתק מכל העבר, והרגיש בעצמו שמאי דהוה הוה, וכרגע הוא קשור ודבוק בחי עולמים בלי שום קשר למה שהיה עד עכשיו, כי כל המחובר לטהור טהור, וקדושת ציון שהיא בבחינת קדושת יוסף כאמור היתה מערה רוח מחרה על המבקר שם, עד שלא נותר בלבנו שום נדנוד ומחשבת עבירה, כל ההרהורים התבטלו כלייל, ויהי האדם לנפש אחר.

ולא רק שלא היה שום מושגי עבירה, אלא אף בענייני תשובה וחרטה על העבר לא התעסקו במקום, כי ההתעסקות בענייני העבר לבזיון גדול היה נחשב, ורק המחשבה על התנהגות העבר היה בו כדי למלא ולהציף את האדם ברגשות בוושה וחרטה. ומכיוון שכך, היו עסוקים בבית המקדש רק בדבר אחד, בדביקות והתבטלות לבורא כל עולמים, ותו לא.

המחדש בטובו בכל יום ובכל רגע מעשה בראשית, וחיש מהר זכו להתנער מכל דבר רע.

שלמות ובריאות הנפש בזמן הבית

הבה נתאר לעצמנו איך הרגיש יהודי לאחר שחזר מחנוכת בית המקדש הראשון, כשרבבות רבבות מבני ישראל זכו לשמוע את תפילת שלמה המלך שהתפלל (מלכים א, ה, נו) 'יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו' - תפילה קדושה אותה אנו מבקשים בכניסת יום שמיני עצרת זמן הייחוד הגמור - הרי שכל מי ששמע תפילות אלו, הרגיש מיד את ההתעלות וההתרוממות המיוחדת ששרתה אז, וכך חזרו לבתיהם בנפשות חדשות לגמרי, כולם התחברו והתקשרו למקום קדוש זה, כשדברי תפילתו אלו של שלמה המלך גרם לכל אחד להימשך אחרי הקב"ה.

ומי מדבר על פסוקי שיר השירים שחיבר שלמה המלך, שהיה מקשר כל אחד מישראל בקשר אדיר בל ינותק להקב"ה כמוש חתן על כלה, וכך עברה השמחה והאהבה כחוט השני מקודשא בריך הוא לכנסת ישראל, ושום דבר לא היה מפריע בגוף ובנפש.

וידוע, שבאותם הימים עדיין לא התקינו את תלמודי תורה לתינוקות של בית רבן (עד שר' יהושע בן

מי שמחשבתו מנותקת מהסובב אותו, הוא לא חלי ולא מרגיש בכל מה שקורה סביבו. משל למה הדבר דומה, לתינוק הנמצא במקום חם מאוד עד שכל כולו מתמלא בזיעה, הדבר אינו מפריע לו, כי בהיות והתינוק חי בעיקר רק את גופו, והגוף הרי יכול לסבול תנאי חום, על כן החום אינו מטריד אותו. לא כן באדם הבוגר שכן מרגיש בחוסר נוחות במקרה כזה, כי בהיות והוא חי יותר בעולם של רגשות ומחשבות, על כן הדבר מפריע לו.

ובך היו פני הדברים כשהגיעו למקום קדוש זה, שמכיוון שהמוח ניתק למקום אחר לגמרי, הרי שכמה שהיה שם צפיפות וכדומה, לא הרגיש האדם במציאות זה, כי הרי לא הרגיש באותן שעות ענייני הנאות שונות וכדומה.

ומי מדבר על השגות בתורה ובעבודה, או על דרגות נעלות בקדושה ובטהרה, כי הרי המזבח נקרא מקווה טהרה, וכל ענין הקרבת הקרבנות הביא את האדם לזיכוכן וטהרה מאין כמוה. כך גם שמו על לבם מביאי הקרבן, כי בהתבטלותם להקב"ה נמשלו לבהמות נדמו, וכשם שלבהמה אין כח בחירה כך גם כח הבחירה של האדם התבטלה כליל. ועל אף שכמובן לאחר חזרתם לאוהליהם התעורר בקרבם היצר הרע מחדש, אולם בהיות ושלוש פעמים בשנה הרגישו בדביקות באלוקים חיים, זכו לחיות יותר עם המושג של

מוכיח את בני דורו, שעל אף שהקב"ה הרעיף עליהם מאז יציאת מצרים גילויי אלוקות, וכן השפיע להם רוב טובה אהבה וקירבה בדברים שלמעלה מהשגותינו, ומשה מוכיחם 'בדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם', כשבדבריו אלו הוא מתאונן על בני דורו שאינם מאמינים שהקב"ה הוא אבינו שבשמים, וכי חסר להם האמונה כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. והגם שאין באפשרותנו להבין את עומק הדברים על בורים, מאחר ומדובר בדור דעה שכאמור זכו להתגלות כבוד שמים באופן נשגב מבינתנו, אולם במה שנצרך לענייננו אפשר להתבונן, שכאז כן היום, ומאחר ואיננו מרגישים בחוש אותה קירבת אלוקים כבזמן הבית, חסר מעמנו ההרגשה וההתבוננות שהשי"ת הוא אבינו אב הרחמן האוהב אותנו בכל מקום ובכל זמן.

ואיתא מהרמ"ק לפרש את דברי הזוהר הקדוש (חלק ב' קי"ד): המבאר ענינה של 'איזהו חסיד המתחסד עם קונו', שכשיהודי אף אם איננו בעל השגה, וגם לא משנה באיזה מצב הוא נמצא, ומתוך רגשי קודש הוא מתעלה מעל מצבו, ואומר מקירות לבו 'ריבונו של עולם הנני מתגעגע אליך, מגיע כזה תשעה באב ומרגיש שלא טוב לי, כל כך הרבה שנים שאיננו בכיתנו הטבעי, ומה עוד אפשר לעשות'. וכמוכן שעם האמירה

גמלא תיקן זאת כמבואר בבבא בתרא כ"א:), רק כל ההורים היו שולחים את ילדיהם לנשום את אוירתה המיוחדת שבירושלם, שם הרי ישאבו ממעייני הדעת, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם. ולכאורה יש להבין איך הסכימו ההורים לשלוח את הילדים לירושלם, הרי התינוקות בטבעם זקוקים למידה יתרה של חום ואהבה, הם צריכים את החיבוק ואת הנישוק מאביהם ואמם, והענין הוא, שבבית המקדש לא היה כל צורך לאהבת ההורים, כי הכל היה שם, כי מי מבין לנפש האדם יותר מאשר יוצר האדם בעצמו, וכך התפתחו להם הילדים בצורה הכי טובה ובריאה שרק שייך, וכלום חסר מבית המלך.

ובעוונותינו הרבים חסרנו כל אלה, וכיום לא נשתייר לנו כלום, חוץ מהתלמוד בבלי שהתחבר אחר חורבן הבית, אולם מכל הארות ומעיינות החכמה שפיכו בכל עוזן בזמן הבית אין לנו שום השגה.

איזהו חסיד המתחסד עם קונו **אולם**, ככל שהסתרת הפנים גוברת והולכת, עלינו להתבונן ולשנן לעצמנו בכל מצב שהוא, שהקב"ה אב אחד לכולנו, ואוהב אותנו כבימי קדם, ועל אף שהגלה אותנו לבין אומות העולם עדיין חביבותא גבן. ונוכל להתבונן במצבנו הקיים על פי מה שקראנו היום (פרשת דברים) בתורה בפסוקים שמשה רבינו

מילי דמלכא

ומעתה יוכן הענין למה נתכנה יום זה כמועד, כי כשיהודי עסוק במחשבותיו עם געגועים והתעוררות אהבה ודביקות לבורא כל עולמים, הרי הוא עוסק בשלימות ותכלית הבריאה, כפי שנתבאר מקודם הרי רק במחשבות אלו היו עוסקים עולי הרגלים בזמני מועד, כי רגשי געגועים אלו, שיהודי מרגיש שאין לו בעולמו רק דביקות בה', זוהי פסגת הקשר שיכול להיות בין יהודי לאביו שבשמים.

ובבל שהאדם מתעמק בגודל אבידתו בדביקות וקרבת אלוקים ובגודל צער השכינה הרי הוא מזוכך את עצמו ומקרב את עצמו יותר ויותר בדביקות והתקשרות לאבינו שבשמים, ודייקא עיי"ז יזכה לראות בנחמת ציון ועריה וגילו אור ה' לעת"ל. והוא ע"ד שכתב ה'קדושת לוי' (אבות פרק ב משנה ו), וכדאי לצטט כמה מדבריו הנלהבים [והוא בדילוג לשון, ויש לעיין שם ובעוד כמה מקומות בהליקוטים על מס' אבות אריכות דבריו הנפלאים על ענין זה] "הנה איתא במסכת תענית (ל:): כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכל שאינו וכו'". ולכאורה יפלא המאמר הזה, אטו מי שעובד את ה' כל ימיו הכי לריק יהיה כל עמלו לעתיד ויהיה מושלל מכל טוב שיהיה לעתיד אשר זהו תכלית השלימות. אמנם יש להבין ענין האבילות שעל ג' דברים יש להתאבל, היינו על חורבן הבית, ועל ירושלים, ועל גלות ישראל. ויש ב' אופנים

לבו מתמלא ברגשי געגועים על ימים שהיה בהם חפץ, אותם זמנים טובים ומאירים, ובכך הוא ממשיך ואומר שאינו מוכן שהשכינה תסבול בגללו, וכדאיתא (סנהדרין דף מו.) 'בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי' ובכן הוא ממשיך וצועק בלב קרוע ומרותח 'מה אַשְׁמָה השכינה הקדושה שתצטרך לסבול ייסורים בגלל עוונותי, ואמנם אם נגזר עלי לעבור ייסורים נחא, אך מה לה לשכינה הקדושה שתסבול בגללי'.

ובשיהודי בא הרהורים מסוג זה, הרי הוא זוכה אז להגיע למדרגת 'חסיד המתחסד עם קונו', כי בשעה זו הוא זוכה לגמול חסד עם השכינה, והקב"ה משתעשע עם בן אהוב וחביב כזה, בראותו שאף לאחר כל כך הרבה שנים שאינו מתייחס אליו בהתגלות עדיין הוא זוכר ממנו ומתגעגע אליו, כמה תענוג ושמחה הוא גורם למעלה, וזה הוא חסד עצום שהוא עושה עם הקב"ה (וכעין זה איתא גם בספר שערי קדושה למרן מהר"ח זי"ע חלק א' פרק ג').

עבודת יום תשעה באב לעורר רגשי געגועים לאבינו שבשמים

ומחשבות מסוג זה אפשר לעורר ביחוד ביום תשעה באב שהתייחד לאבלות על החורבן וגלות השכינה, כי ביום זה אפשר ביותר להתעמק ולהתבונן בגלות השכינה ובגודל ריחוקנו מאבינו שבשמים.

אלקות שהיה בזמן שהיה בית המקדש קיים וגודל יקר תפארתינו אזי במסתרים תבכה נפשינו ודאבה לבינו על העדר גילוי אלקות וכו'.

ובזה אנחנו מזדככים ולכן כאשר יגיע עת פקודתנו לטובה ויקבץ נדחינו בביאות משיחינו במהרה בימינו אזי נהיה אנחנו ראויים לקבל גודל מתיקות ידידות ועריבות התענוגים שיתגלה בעת ההוא. ואם לא היינו מתאבלים על כל הנ"ל, אזי שכחנו על כל הטוב ולא היה ביכולתנו לקבל אחר כך הארת אור התענוג הגדול כמ"ש עין בעין יראו וכו', כי מרוב חומריותנו וגשמיותנו לא היינו ראויים לכך וכו', שעל ידי שאנחנו מתבוננים בגדולת ה' ומתאבלים תמיד על גלות השכינה כנ"ל בזה אנחנו מזדככים את עצמינו מגשמיותנו וחומריותנו שיהיה בכחינו להיות ראויים לקבל גודל גילוי אלקות רוב התענוג והבהירות שיהיה לעתיד כמו שנאמר (יחזקאל כא, ד) וראו כל בשר כו' עין כו' ויאמרו הנה אלקינו זה וגו'. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (גדרים ה:): לעתיד יוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתקה צדיקים נתרפאו ורשעים נדונו וכו', פירוש כי הרשעים אשר לא הורגלו להתבונן בגדולת הבורא ברוך הוא כל ימי הגלות ולא הזדככו את נפשם לכן מרוב חומריותם וגשמיותם לא יוכלו לקבל רוב התענוג וגודל הבהירות שיהיה מהתגלות אלקות ולכן יהיה

בבחינות האבילות. אופן אחד, על דרך הפשוט, כי כאשר היה בית המקדש קיים וציון ירושלים על מכונו וישראל היו שרוים על אדמתם, היינו בתכלית המעלה והגדולה והשפעת כל הטובה שהיה נשפע על כל העולם היה נמשך על ידי תפלתנו בעבודת הקודש בבית המקדש ועל ידי מעשה הקרבנות וכו', ועתה חסרנו מכל אלה ונשארו דלים ורקים ובוזים ומושפלים וכו'.

ואופן הב' להמשכילים, שאנחנו מתאבלים על גלות השכינה, היינו כי בזמן שהיה בית המקדש קיים וירושלים על תילה וישראל שרוים על אדמתם היה התגלות אלקות והיה ביכולת לעבוד עבודת הקודש אז היה בכוחנו להמשיך גילוי אלקות ולהיות בתכלית הביטול לפני ה' והדר גאונו ולעבוד אותו בשמחה וטוב לב מרוב כל במצות ומעשים טובים, כי השגנו גדולת הבורא ברוך הוא ורממות עצמותו על ידי התגלות אלקות שהיה בבית המקדש כמ"ש צמצם שכינתו וכו'. אבל עתה בחרבן בית המקדש ירד בחינת מלכותו ונתלבש בלבוש שק שהוא בחינת גלות השכינה שהוא כנסת ישראל, וגם צריך להתאבל על מניעת והסתלקות היראה והביטול לפני ה' כנ"ל. והנה עיקר ענין האבילות והוא בכדי לעורר את עצמינו באבילות ומרירות לב להזדכך את גופינו וגשמיותנו כי כאשר אנחנו מזכירים ומסתכלים על גודל התגלות

ובין נגע לנגע וגו' וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו. ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט'. ואותם כהנים קדושים ידעו בבירור כל מה שהיה על היהודי לשמוע, ומה שעליו לתקן, ומשתיקן את הדברים הכל על מקומו בא בשלו' ונפדה מכל מועקותיו. ומה נאמר ומה נדבר כהיום כשכל יהודי נכספה וגם כלתה נפשו לשמוע דבר ה' על ידי עבדיו הנביאים, ואין אתנו יודע עד מָה, מָה עלינו לתקן ומה ה' אלוקינו דורש מעמנו בעת שצר ומצוק מצאונו רח"ל.

ובהיום בצר לנו, ישנם ההולכים לכל מיני פסיכאלאגן והדומים להם, והצד השווה שבהרבה מהם הוא שדרכן להזיק, ולא מגיעים לשום מקום ולשום תוצאה. לא כן בזמן הבית, כאשר רק קרה משהו היה ברור למי לפנות, וקמת ועלית, ודרשת והגידו לך, ובבת אחת נתמלא הבית כולו אורה.

ועד כמה היה ניתקן כל סוג התמודדות בגוף ונפש בירושלם דאז, נוכל ללמוד בעובדא דר' אליעזר בן הורקנוס (מוכא בפרקי דרבי אליעזר פרק א'), שכשהיה בן כ"ח ועדיין לא הכיר בצורת האות, עזב את עבודתו אצל אביו ועלה לירושלם לישיבתו של רבן יוחנן בן זכאי, ותוך תקופה קצרה זכה להתעלות ולצמוח לרבי אליעזר הגדול ששני

להם כליון ואבדון, אבל לא כן הצדיקים שהזדככו את נפשם אשר מתבוננים תמיד בגדולת הבורא ברוך הוא ומתאבלים תמיד על גלות השכינה ומצפים ומחכים ומשתוקקים על ביאת משיחנו במהרה בימינו שיתגלה כבוד ה' לכן בבוא עליהם אור ובהירות ה' אשר לזה משתוקקים יתרפאו ויתענגו מזה".

ובמידה מסוימת ניתן אף להוסיף ולומר, כי בתשעה באב אנו זוכים באמצעות מחשבות אלו להתקרב לכו"ע עוד יותר מתפילתנו ועבודתנו בימים הנוראים, כי אז אנו עסוקים גם בתפילות על חיי נפש וענייני פרנסה וכדומה, אולם בתשעה באב אין עניינים מסוג זה, חושבים רק על ענין הרגשת החיסרון שיש לנו בגלל החורבן, ורק מתגעגעים לשוב במהרה לאבינו שבשמים.

התבוננות בגודל החיסרון שיש לנו עם היעדרו של בית המקדש

ובכדי לערר הרגשות נכונות אלו נוכל להתבונן בנקודה מסוימת שעל ידה נוכל להרגיש בחסרון הגדול בזה שאין לנו את בית המקדש. והנה, בזמן שבית המקדש היה קיים, הרי שלכל סוגי המצוקות שהתפתחו בבית יהודי ל"ע, היה יודע מיד למי לגשת ולפנות, וכמו שנאמר (דברים יז, יח - ט) 'כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין

מתי אבוא ואראה

יא

מקרא שכתוב (דברים לא, יח) 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא'.

אולם לא כך הם פני הדברים, כי אמנם מצד אחד היה באפשרותו של כל אחד בזמן הבית להפוך בין רגע לצדיק גדול כפי שנתבאר באורך, הרי שאל לנו לשכוח שבעיצומם של תקופות מרוממות אלו לאחר בנין הבית הראשון, הגיע ירבעם בן נבט ושאר מלכי ישראל הלא כשרים, וחטאו והחטיאו את הרבים, ויעשו את הרע בעיני ה' כמבואר באורך בספרי הנביאים. ויסוד גדול בידנו, כי כל מקום שיש בו יתרון אור, חייב שיהיה באותה מידה גם יתרון חושך, וכמאמר שלמה המלך (קהלת ז, יד) 'כי גם את זה לעומת זה עשה אלוקים'. ובאשר שבזמן הבית הראשון זכו עם ישראל לגילוי שכינה ביתר שאת ועוז, אז כפי גודל הארת הפנים וגילוי שכינה, כך בער בקרבם יצרא דעבודה זרה באופן נורא.

ואיתא בגמ' (סנהדרין ק"ב:), שיום קודם שרב אשי החל לדרוש בעניינו של מנשה מלך יהודה, אמר, שלמחר הוא הולך ללמוד על מנשה חברו. ובלילה שלאחריו נתגלה אליו מנשה, והוכיח לו עד כמה גדול כוחו בתורה ובהוראה, שאלו רב אשי, שמאחר והגיע למדרגות כה נעלות בתורה איך התדרדרו הוא ובני דורו לשפל המדרגה להיותם להוטים אחר עבודה זרה רח"ל באופן כה מבהיל, והסביר לו מנשה עד כמה בער

זרועותיו כשני ספרי תורה. זה מה שעשה ירושלם דאז מבעלי כישרונות חלשים ביותר.

כיום אפשר לתקן ולטהר נפשנו על ידי הצטערות על גלות השכינה
אולם כהיום אפשר לזכות לדביקות ולשלמות הנפש באופן אחר, כשבזמנו ניתנת לנו העבודה המיוחדת של איזהו חסיד המתחסד עם קונו, ויש לנו את ההזדמנות והזכות לקונן ולבכות על צער השכינה, וגודל מעלתה אפשר להבין ממה שבכל כתבי האר"י הקדוש אין עוד הפלגות ולשונות כמו על האדם שבוכה על צער וגלות השכינה, או על מי שעורך תיקון חצות שכל כולו נהי וקינה על גלות השכינה, והעוסק בעניינים אלו זוכה לטהרה עצומה מאין כמוהו.

ענין התגברות כוחות הטומאה כפי התגברות כוחות הקדושה בזמן הבית ובזמנו

ולא הבין הענין איך אפשר לזכות כהיום לאותה דרגת טהרה כמו בזמן הבית, כי לכאורה בזמנו ירדה מדרגות הטהרה עשר מעלות אחרונות מבזמן הבית, כי איך אפשר לדמות דרגת טהרה כשכל העניינים מתנהלים בגילוי ובמאור פנים, והשראת השכינה היא באיתגליא ובאנפאה נהירין, לזמנו שהתקיים בנו

השכינה הקדושה], והיה נכנס עמו ויוצא עמו. ודעת לנבון נקל, כי בקרב גדולי הדעת היו ההשגות גדולות עד לאין ערוך, אף בתקופה זו שהאור הגדול שזרח בימי בית ראשון כבר היה חלוש במקצת, כי ידעו באיזה כלי ראייה להשתמש.

ועוד איתא (יומא ס"ט), שכשמעון הצדיק הלך לקבל את פני אלכסנדר מוקדון שהיה מושל בכיפה ובא להחריב את ירושלים, ומשרק הבחין בדמותו של שמעון הצדיק הוא השתחוה והשתטח לעומתו, באמרו כי דמות דיוקנו נוצחות לפניו במלחמה. והסבר בזה הוא, כי הקב"ה הפקיד את משטר והנהגת הבריאה בידי הכהנים הגדולים ששימשו בבית המקדש שהוא מקור חיות העולם, והדברים מבהילים.

ובדברים האלה מצינו גם אצל רבי ישמעאל כהן גדול שהיה מאחרוני הכהנים הגדולים בבית שני, שהרי הוא היה מעשרה הרוגי מלכות שמתו שנים רבות לאחר חורבן הבית (כמובא בסדר הדורות), ובגמרא איתא (ברכות ז.), שבעת שנכנס לבית קדשי הקדשים ביום הכיפורים ביקש ממנו הקב"ה 'ישמעאל בני ברכני'. ומכל זה אנו רואים, כי כמה שהיו כבר בשפל המצב סמוכים לחורבן השני, הדבר לא השפיעה על השגתם של מביני מדע אלו.

ובימינו שגם הבית השני כבר חרב, והחשכות גדולה עד למאוד,

בקרבתם יצר שפל זה, עד שכהיום לאחר ביטול יצר זה אין באפשרותנו להבין את זאת בכלל.

אך כגודל התשוקה לצד השלילי, באותה מידה היתה גם התשוקה לדברים טובים, כי כאמור זה לעומת זה עשה האלוקים. וראייה לדבר, כי כאשר בנו את בית המקדש השני ביטל עזרא הסופר את יצרא דע"ז (סנהדרין ס"ד.), אבל בד בבד נתבטל גם נבואה, ואיתא עוד דהסיכה שבבית השני היה חסר חמשה דברים שהיו בבית המקדש הראשון (יומא כ"א:) שהצד השווה באותם דברים היה ריבוי התגלות השכינה, היתה בגלל שביטלו יצר הרע זה, וממילא התבטלו אז גם כן אותם חמש דברים, כי מאחר שכח הרע התבטל, התבטל גם כן חלק הטוב זה לעומת זה.

מביני מדע ביכולתם להשיג גילוי אלוקות גם בזמני הסתר פנים

אך, על אף שכאמור נחסרו בתקופת בית שני מדרגות הגילויים הגדולים כבמקדש ראשון, לא התפעלו והתרגשו מכל זה מביני הדעת, ודוגמא לכך ניתן ללמוד משמעון הצדיק ששימש בכהונה גדולה בסוף תקופת הבית השני, ואיתא בגמרא (יומא ל"ט:), שבסוף ימיו העיד על עצמו, שבכל השנים שזכה להיכנס ביום הכיפורים לפני ולפנים היה מזדמן לפניו זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים [שהכוונה היא על

האמונה להאמין בה, ומי שהוא מאמין בה יכול להתפלל בכל יום, כי אם הוא מאמין שה' הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, הוא בכל יום בריה חדשה וכל העולמות הם ברואים חדשים, וצריך להתפלל וליתן שבח והודיה למי שברא הכל וגם ברא אותו להתפלל על נפשו ונפש אשתו ובניו ועל פרנסתו וכל טוב. ואם אינו מאמין באמונה שלימה שהקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית התפלה והמצוות נעשין אצלו כדבר ישן ורגיל ונמאס אצלו לדבר דברים אחרים בכל יום ויום", עכל"ק. והיוצא לנו מדבריו, שאנחנו מאמינים בני מאמינים שהקב"ה מחדש חיות העולם וכל אשר בה בכל רגע ורגע נמצא א"כ שהקב"ה מכניס מדי יום ומדי רגע מחדש בריאה וחיות חדשים במקום תיפלה וטומאה זה, והדבר מבהיל על הרעיון, וווי לשכינתא דהיא בגלותא.

כח אלוקי קיים בכל פעולה הנעשית בעולם

וידוע, כי אחד מהיסודות הגדולים שהנחילנו הבעש"ט הק' הוא, כי כל דבר קטן וגדול הנעשה בעולם, בכל אלו קיים כח אלוקי שזה ורק זה הוא המניע את הפעולה. ופשוט וברור, שמה שבאו פריצים ויחללו ויטמאו את בית אלוקינו באופן מחפיר ונורא בד' - ח' - וט' באב בהם יצאו לחרף ולגדף מערכות אלוקים חיים,

ואף ניצוצי האורה שכן היו בבית זה אין לנו, והסתרת הפנים היא באופן נורא. אולם כאמור, רגשי הגעגועים נשאר אף כהיום הזה, והסיבה לזה הוא כדברי שלמה המלך (שיר השירים ב, ט) 'הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים', כי הוא עדיין שוכן בקרבנו ומשגיח עלינו אף בתוקף ההסתרה.

התבוננות בהסתרת הפנים במצב הקיים במקום המקדש בימינו

וכשמתבוננים כהיום במקום המקדש, איך המקום מחולל בכיזיון נורא ואיום, ובמקום בית קדשי הקדשים שוכן מקום תיפלה רח"ל, והדבר רחוק מהשגתנו איך יכול להיות מציאות נוראה זו, וישאל השואל, כי אם השראת השכינה הקדושה עדיין שורה בתוכנו איך זה יכול להיות, אך האמת היא, כי כל זה הוא גם חלק של ההסתרה הפנים.

ובגודל הסתרת הפנים בענין זה אפשר להתעמק עוד על פי דברי ה'קדושת לוי' הנ"ל, וכמו"כ בספה"ק דגל מחנה אפרים בפרשתנו (עקב), וזל"ק, "כלל גדול לעבודת הבורא ברוך הוא, העיקר הוא ההאמנה, ועל זה היה מזהיר אא"ז זלה"ה וזהו שורש לכל התורה והעבודה, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, פו) כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני, כי עיקר המצוות היא

מילי דמלכא

בראשונה אותו היום תשעה באב היה ומוצאי שבת היה (כבשנה הנוכחית), והיו כהנים ולוים עומדים על דוכנם ואומרים שירה, ומה שירה אמרו, וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם, ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלקינו עד שבאו אויבים וכבשום, וכן בשניה'. ונתאר לעצמנו, כי באם היו ממשיכים ואומרים עוד תיבה אחת בלבד 'יצמיתם', הרי שלא היינו יושבים כיום הזה בגלות אפלה זו, והדברים נוראים.

ובנוגע לענייננו, יש להתבונן, שגם מה שנראה ומצטייר בעינינו כהסתרת פנים, טעות היא, כי בתוך כל ההסתרות פועמת כוח אלוקי עצום שעושה ומכוון את כל הפעולות, ועלינו רק להתבונן בדבר, ולעורר את געגועינו לאבינו שבשמים בבחינת חסיד המתחסד עם קונו, ובזה אפשר לנו לשנות את כל המצב.

המתחזק באמונה בזמני השכות זוכה לבהירות בדביקות בה'

וזאת עלינו לדעת, שיהודי בכל מצב שהוא יכול בבת אחת להתחזק ולהתרומם למדרגות נשגבות, וכפי גודל החשכות כך אפשר להשיג יותר ויותר בעבודת הבורא. וכידוע שבתקופת מלחמת העולם השניה, זכו יהודים תמימים ופשוטים להגיע לפסגות רמות באמונה ובעבודת השי"ת למעלה מהשגותינו, כי כשיהודי במצב כה נוראה ושפילה אזי

ובסופו של דבר אף העלוהו באש, כל זה היה לא יותר מאשר כח אלוקי שפעל כל זאת. זאת ועוד, כל העבירות החמורות שנעשו רח"ל על ידי פריצי עמנו בתוך הבית הגדול והקדוש כהריגת זכרי' וכדומה, גם זה היה מכח אלוקי על ידי שנתן להם את הבחירה החופשית לעשות כאוות נפשם, והקב"ה ביטל את רצונו לרצון הבריות שיוכלו לעשות כרצונם.

ומבל זה יכול האדם ללמוד, מה גדול כוחו וכמה הוא יכול לעשות ולפעול בלי שום מעצור, ואם בדברים פסולים ניתנת האפשרות לעשות מה שרוצים, על אחת כמה וכמה שבדברים טובים ורצויים אין שום מעצור לעשות ולפעול ולהתקרב על ידם להקב"ה.

[וידוע שמאן דהוא שאל את הבעש"ט הק', שבאם אכן יש כוח אלוקי המניע כל דבר, אז למה אם כן יש איסור לעבוד עבודה זרה, הרי גם זה פועל ועושה הבורא, ואין כאן המקום להיכנס לעומק תשובת הבעש"ט, אך עיקר הדברים הוא, שבכל דבר קיים ופועל כח אלוקי, ואין זה סתירה לכח הבחירה שנתן לכל אחד ואחד והחיוב המוטל עליו לקיים אך ורק רצון הבורא].

וברי להבין עד כמה אפשר להפוך ולשנות דברים בפעולה הכי קטנה, נוכל ללמוד ממה שהגמרא מספרת (ערכין י"א:), 'כשחרב הבית

שכגודל ההסתר פנים כך גודל כוח האלוקי הבורע בקרבו, ודווקא בזמני הסתרה ישנם כוחות משונים איך להתרומם ולהתעלות מכל זה.

חיזוק גדול מהאפשרות הניתנת לנו להתקרב ליד שריד בית מקדשנו

וראיה לדבר שאף בתוקף כל ההסתרות השכינה הקדושה בתוכנו, אנו יכולים ללמוד מהעובדה, שיש לכל אחד האפשרות לבוא ולהתפלל ליד הכותל המערבי שריד בית מקדשנו, כי בדרך הטבע הדבר אינו מובן איך לא נחרב מקום זה בידי בני עוולה שהמקום היה בשליטתם משך כל השנים, ומזה שלא נגעו במקום קדוש זה לרעה, וכהיום ישנה אף האפשרות בידי כל אחד להגיע למקום קדוש זה, כל זה מראה לנו על ניצוץ של אור בתוך החושך של השראת השכינה ביננו אף בימי הגלות והחושך.

ואיתא במדרש (שמות רבה פרשה ב פסקה ב) "א"ר אחא, לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר השירים ב) הנה זה עומד אחר כתלנו". והמציאות בימינו הרי היא עדות חיה, שהקב"ה לא עזבנו בכל שנות הגלות, ולא זו מלחבבנו כל השנים, כמו בתקופת המקדש.

ואף הרה"ק מ'סאטמאר זצוק"ל שאסר את הגישה לכותל המערבי בימינו, היה זה לרוב כאבו

בהכרח נפתחים אצלו אותו נקודת האמונה שיש בכל יהודי ומאמין ומתבונן באותן תקופות עד כמה הקב"ה פועל בתוך כל אותם הדברים המצטיירים בעינינו כהסתר פנים, ואז הרי הוא זוכה להתעלות עד לאין ערך בדביקות בה', כי נתעורר בקרבו כח האבות הנטוע בקרבו, וזה נוסך בקרבו כוחות עצומים להתעלות מכל ההסתרות.

וכידוע, שבתקופה שלאחר המלחמה נעשה התעוררות גדולה לקירוב הגאולה, ובעוה"ר התגברה אז כח גדול של הקליפה שהשתלטה על הגאולה האמתית והשלימה, ולמרבה הצער לא נפטרנו ממנה עד עצם היום הזה, וכידוע כמה הרעישו עולמות גדולי הדור בשעתם לבטל קליפה נוראה זו, ולמרבה הצער לא זכו לכך. והענין הוא כאמור, כי כפי גודל התעוררות והתגברות כוחות הקדושה, אזי זה לעומת זה מתגברת ג"כ כח הקליפה, והחכמה בתקופה זו היא, שהאדם יתבונן מי הוא הנותן כח ועוצמה לכוחות רעים אלו אם לא הבורא כל עולמים, ודבר זה בוודאי ילהיב את לבו לעבודתו יתברך שמו, להתבונן בעמקות יתרה בגילוי האלוקות השורה בתוך הסתרה זו, וכל כמה שמתבוננים במעשיהם המשונים כמה הם רוצים לטמא אותנו, אפשר להתחזק ולראות בזה שגם בכוחות הקדושה ישנה התגברות באופן חזק ועצום. וממנו נקח לעבוד את ה',

ולדעת, כי הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים, ועדיין חביבותא גבן באותו מקום המקדש.

ענין 'לידת משיח' הוא התעוררות הגעגועים לזמן הגאולה

והנה ידוע מספה"ק (הובא בבני יששכר ובעוד ספה"ק), כי מדי שנה ביום תשעה באב אחר חצות מתעוררת נקודה הנקראת 'לידת משיח'. ועומק הענין בזה הוא ריבוי ההתעוררות ורשפי הגעגועים המורגשים באופן מיוחד ביום זה, והתעוררות חזקה זו המורגשת בכל לב יהודי בתשעה באב, מראה לנו עד כמה גחלת האהבה מעולם לא נכבתה, ועל אף שלמראית עין נדמה לנו שהחושך רק מתגבר והולך אף במקום המקדש, כמו בשאר בכל דבר שבקדושה, מכל מקום אנו מאמינים שמה שהוא נראה לנו כך הוא רק מפאת חסרון ההתבוננות והעדר כלי הראיה הנכונים, אולם לאמתו של דבר מתגבר והולך כח האור באותה מידה, ודבר זה מוליד ניצוץ ותקווה לקראת התגלות מלך המשיח במהרה בימינו.

ובפי שנתבאר מקודם, שהקב"ה מחדש בכל רגע ורגע כל מעשה בראשית עלינו לדעת, שמאז לפני אלף תשע מאות חמישים ואחד שנים שהאור הזה נכבה, הרי שאין כל רגע שהקב"ה לא חושב אולי ברגע

לנוכח התגברות הקליפה במיוחד במקום קדוש זה, וחשש, שכאשר יבואו יהודים שומרי תורה ומצוות לשם, זה יכול להתפרש חלילה על הכנעה מסוימת לקליפה זו וחלילה שתגדיל כוחה, וכמובן שההולכים בשיטתו אסור מהם לבקר במקום.

אולם אלו ואלו מודים, כי מציאות זו, שיש את האפשרות לכל אחד לבוא ולבקר במקום זה, והמקום חי וקים, מעורר רגשות נעלות של אור המבליח בתוך החושך, ואף אלו שאינם הולכים מוזילים דמעה על עצם הסיבה שאין היכולת להגיע בעקבות התגברות הקליפות במקום כנזכר, וכל זה בא מהרגשה פנימית שהשכינה הקדושה בתוכנו, ואין מציאות שהיא לא נמצאת אתנו.

אך אל לנו להישבר מהשתלטות כוחות הרע על שריד בית מקדשנו, כמו הטומאה הנוראה ששורה כיום לדאבוננו במקום קדשי הקדשים כנזכר, כי אף בזמן הבית, עד כמה שזכו לגילוי שכינה, היה גם מציאות של עבודה זרה רח"ל והעמדת עגלים למנוע את העלייה לרגל, אך הדבר לא הפריע ליהודים הכשרים שכן עלו לרגל, כי בעלי הדעת וההשגה לא זו ולא נרתע מהם מאומה. וכך הם הדברים עד עצם היום הזה, וכידוע שקדושה שניה קדשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, ובעלי ההשגה יודעים שלא להתפעל מהתגברות הקליפה, ויש לנו להתחזק

בכל החלו להתעסק בבנין הבית השני, אז לגודל ענייתם הביאו אבנים שרופות שמצאו במקום קרוב, והגויים שעמדו מסביב שחקו על משבתם ושברם, שבאלו אבנים מושלכים ואינם ראויים מקימים את בית ה'. ומבואר בכת"ס, שאבנים שרופות אלו היו לא אחרים מאשר אותם אבני בית המקדש הראשון, ולאחר שעלו בלהבות ונכבו, נשארו כל אותם אבנים במקומם, והמתינו אחר כבוד לבנייתם מחדש בבית השני.

והן והן הדברים שדיברנו, שעל אף שלמראית עין היה נדמה שלא נשאר שריד ופליט לזיכרון מהבית הראשון, וביותר היה נדמה עד כמה שפל מצבם ומעמדם של בוני הבית החדש שזקוקים להשתמש באבנים חרוכות ושרופות שאינם ראויים לבנין, אך האמת והמציאות התבררו, כי לא היה כאן לא חורבן ולא הרס, לא עניות ולא שפלות, כי אם גילוי אלוקות שבתוך הסתתר למראית עינו של מי שאינו מתעמק ומתבונן בפנימיות ואמיתת הדבר, ואילו ברי דעת ומדע היודעים להתבונן ולהתעמק בפנימיות כל דבר, ראו לנכון, כי גם בתקופת בית שני עדיין לא נחרב הבית הראשון.

ובנבואת חגי (ב. ט) נאמר, 'גדול יהיה כבוד הבית האחרון יותר מן הראשון'. ומפסוק זה דקאי על הבית השני, ניסו חכמי אומות העולם להוכיח, שמזה שהבית השני נקרא

זה, ואולי ברגע זה...., ואין לנו מושג כמה שזה קרוב.

אף שהבית נחרב זה רק בחיצוניות, אך בפנימיות הבית עדיין עומד בנוי ומשוכלל

ואיתא בחז"ל (תענית כ"ט). "תנו רבנן משחרב הבית בראשונה, נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן, ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו רבונו של עולם, הואיל ולא זכינו להיות גזברין נאמנים, יהיו מפתחות מסורות לך וזרקום כלפי מעלה, ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם". ואפשר להסביר את ענין החזרת המפתחות, שגם אלו שנכחו את גודל הכאב והשבר, ועיניהם רואות וכלות איך בית ה' עולה בלהבות, ידוע ידעו, שאת החורבן שהם רואים בעיניהם זה רק בחיצוניות ולמראית עין, אולם בפנימיות הבית איננו חרב והוא חי וקיים, ובאם כן יש לשמור על המפתחות, ואף חז"ל רמזו זאת פעמים מספר (עיין זוהר פר' פנחס רכא., וע"ע בספה"ק יקר מפז להרה"ק המגיד הגדול מ'קאזניץ ז"ע, פר' ראה), כי בית המקדש עדיין בנוי ועומד על מכונו, ועל אף שכמובן שאין הכוונה במובן הגשמי, ולנו רק נשאר להתבונן ולהסתכל במבט נכון, ולכוון את המח והלב להרגיש זאת.

ובמדרש מסופר (עיין בחידושי חת"ס למס' עבודה זרה, דף נב), שכשעולי

מילי דמלכא

וחיללו את המקום באופן נורא, ולמראית העין היה נדמה כי אפסה כבר כל תקוה, מ"מ אם היו הכהנים והלווים ממשיכים ואומרים תיבת 'יצמיתם', הרי שבתביבה אחת בלבד היו מבטלים ומפסיקים לאלתר את המשך התפשטות השרפה, כי הרי הקב"ה מחדש את העולם כולו מרגע לרגע, ומה שקרה רגע לפני זה בכלל לא קשור לרגע שלאחריו.

ועוד דבר נורא שנינו כאן, כי על אף שכל מלאכי השרת, ושרי צבאות כוכבים ומזלות ניסו בכל כוחם לבטל את רוע הגזירה ולעצור את חורבן הבית, אולם את הכח האמתי הפקיד הקב"ה רק בידינו ישראל עם קרובו, שרק באמירת תיבה אחת בלבד היינו יכולים לבטל את הכל. וכמה שנדמה לנו שאנו יודעים ומבינים את גודל ערכנו עלינו לדעת שעדיין איננו מבינים כלום.

ואף אנו הסחופים ודווים בגלות החל הזה, לא רואים ולא מרגישים כמה כוחות אדירים הפקיד הקב"ה בידנו, וכמה אנו יכולים לפעול אפילו בדיבור אחד, ובמקום זה עומדים אנו כמיואשים ח"ו, כי כשרואים עין בעין איך שבמקום קדשי הקדשים עומד בנוי על תילו מקום שפל וטמא בדמות מקום תיפלה, או כשנוכחים בהתגברות כוחות הטומאה והקליפה במקום כותל המערבי עד שלפעמים אי אפשר אפילו להגיע למקום בעקבות התגברות כוחות אלו, אז

אחרון, זה סימן מובהק שלא יקום אחריו בית שלישי חלילה. ומובא (בזוהר שם בפר' פנחס), שגוי אחד שאל את רבי אליעזר דבר זה, והשיב לו רבי אליעזר, שאליבא דאמת, הראשון האמצעי והאחרון כולם בית אחד הם.

ומבואר בזוהר (שם), שהבית הראשון השני והשלישי בית אחת היא, וזכי הראות יודעים ומבינים שאליבא דאמת לא היה שום חורבן בפנימיות הדבר, רק היו תקופות שהבית עמד באיתגליא, ואילו עתה הוא קיים רק באיתכסיא, אך מה שהיה הוא שיהיה.

טבע האדם להתייאש כאשר הוא רואה בעיניו כי אפסה כל תקוה, אך העבודה היא להתחזק דווקא בשעה זו

ואותם משמרות כהונה שהחזירו את מפתחות הבית, הראו מצד אחד את גודל אמונתם שהחורבן הוא רק למראית עין כפי שנתבאר. אולם בד בבד הראו בזה, כי בשעת החזרת המפתחות כבר לא האמינו שיש בידם כח רב ועצום אפילו בשעה הקשה ביותר לעצור את המשך שריפת הבית. ולא האמינו שהיה בידם אף לעצור את המשך התפשטות השריפה, זה לא תפסו. וטעות גדולה היתה בידם בשעה זו, כי כפי שנתבאר לעיל, הרי גילו לנו חז"ל הק', כי על אף שבית המקדש כבר החל לעלות בלהבות, וזה היה כבר אחרי ג' ימים שטימאו

חייא ובניו אמר משיב הרוח ונשבה זיקא, אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא, כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא, אמרי ברקיעא מאן גלי רזיא בעלמא, אמרי אליהו. דלכאו' יש לדקדק איזה רז גילה אליהו הנביא. אבל ביאור הדברים הוא שאליהו הנביא גילה שכל ענין המיתה הוא מחמת שהנשמה מסכימה בעצמה ללכת מן העולם, כי אין אדם נפטר מן העולם, כל זמן שלא הסכים בעצמו שהגיע עתו ללכת, ולכך רבי חייא בתפלתו הזכה התעלה והעלה כל העולם וכל הנשמות שבעולם עמו, והפיה בהם רוח חיים, אשר לא יסכימו לשום העלם ומיתה, אף שנגזרה עליהם מיתה בגזירה הראשונה, כי אל עפר תשוב. ולכן עם תפילתו התחיל העולם להתעורר.

ודבר גדול הלזה כבר הורה לנו משה רבינו אדון הנביאים, כי כמה שהרבה להפציר ולהתפלל שהקב"ה יתיר את שבועתו ויתיר לו להיכנס לארץ ישראל, ולא נענה בתפלתו זו, מכל מקום לא התייאש ולא הירפה, והמשיך בתחינותיו תקט"ו פעמים, עד שהקב"ה אמר לו (דברים ג, כו) 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'. ומזה שה' ביקש ממנו להפסיק בבקשותיו, אפשר להבין, כי כל תפילה ותפילה קידמה יותר ויותר את ישועתו, ובעוד תפילה אחת היה נענה, ואלמלא הדברים לא היו פועלים למעלה, היה הקב"ה מרשה לו

הדבר יוצר רושם שהחשכות הנוראה והסתרת הפנים אך גובר והולך. אולם כשמתבוננים לעומק עד כמה מתגלה גודל אהבת הקב"ה לעמו בעצם קיום הכותל המערבי עד עצם היום הזה, ועד כמה המקום מושך אליו אלפים ורבבות, אפשר להבין עד כמה אהבה זו אינה מוגבלת במקום או בזמן, כי השכינה הקדושה היא למעלה מכל גבול וערך גשמי, והרגשת אהבה זו תלוי אך ורק במקבל, וכאדם האומר לחברו הנה אני כל כך אוהב אותך, הבה ניפגש יחדיו סביב שולחן אחד, ואילו הלה מפטיר ועונה לעומתו בשפה רפה 'נראה למחר', שכמובן באם שהשני לא ירצה להכיר באהבת בר שיחו, לא יועילו לו כל הדיבורים על כך.

והקב"ה העומד אחר כתלינו קורא ואומר לעברנו: בני היקרים, הביטו וראו כמה אני אוהב אתכם, האם נראה לכם כי הנני מרוצה ממקום התיפלה הנמצא במקום? הרי לא לאלה אני צריך, רק לכם בני אני צריך.

הלימוד מתקט"ו תפילות של משה רבינו שכל תפילה פועלת ומקדמת את הישועה

ואתא בספה"ק, כי כל עוד שיהודי אינו מרפה מלקוות לטוב איננו נפטר מן העולם, ורק כאשר הוא מתייאש אז זה קורה. ובוזה ביארנו את דברי הגמ' (ב"מ פה.) 'אחתינהו לרבי

מילי דמלכא

וזהו השמר לך ושמור נפשך, כי אם לא תעשה כך, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך הם רוממות הבורא ברוך הוא שאדם רואה תמיד בעיניו הפלאות הניסים והנפלאות, על כן צריך האדם להשגיח בעצמו תמיד, עכל"ק. והרי לנו עד כמה מוטל על כל איש ישראל לדעת ולהכיר בכוחות נפשו העצומים שיכול בזה לפעול ניסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע.

ומרן הרמ"ק זי"ע זכה להגיע למעלותיו העצומות, רק כי האמין בעצמו עד כמה הוא יכול להיות חסיד המתחסד עם קונו, ועד כמה הוא יכול להתעמק בצער וגלות השכינה ולגרום בזה שמחה ונחת רוח לשכינה הקדושה, וזכה בזה להבין ולהשכיל כי כוחותיו הם בלתי גבול וערך גשמי.

ועל כן נקרא תשעה באב יום מועד, כי ביום זה אנו שמים אל לבנו קול הקורא מאבינו שבשמים, בני האהובים, שימו לבבכם עד כמה אני אוהב אתכם, רק עורו נא התעוררו נא להחזיר געגועים ואהבה רבה, וזה המועד שנקבע בתקופת הגלות, בו מתוועדים הבנים האובדים לעורר את האהבה הישנה המתחדשת ביתר שאת בכל רגע ורגע.

התעוררות הבכיה בתשעה באב
היא מזה שה' קרא ליום זה לבכי
ולמספד

ועד כמה הקב"ה נאנח ומצטער כביכול מרוב צער וגעגועים על

להתפלל כמה שרוצה, כי במילא התפילות לא יעזרו לו, והרי לנו כמה כוח יש בכל תפילה של יהודי.

והסיבה שהאדם כן מפסיק להתפלל היא, כי למראית עינו נדמה לו שבטל סברו ואבד סיכוי, וכך הוא טבע האדם. אבל על האדם להתבונן ולהתאמת בלבו שלא כן הם פני הדברים, רק שכל תפילה ותפילה שלו עושה רושם למעלה וממהר ישועתו עוד יותר ויותר. ודייקא יאוש האדם המתייאש את עצמו מן הרחמים הוא הדבר המונע ממנו את הרחמים והישועה.

על האדם להכיר בכוחות נפשו העצומים

ובספה"ק נועם אלימלך בפרשת ואתחנן פירש עה"פ רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, וזל"ק, "כי האדם צריך לילך תמיד בדביקות לחשוב ברוממות אל יתברך לבחון בנפשו ובנפלאותיו אשר רואה תמיד ניסים ונפלאות ונוראים בברואיו, וההתחלה לבא להמדרגה הזאת צריך מתחילה לחשוב בחלק הניתן לו ממעל, והוא הנפש שלו מה היא ואיך היא פועלת ניסים ונפלאות, כמ"ש בגמרא בחמשה דברים הנשמח שוה להבורא ברוך הוא וברוך שמו, אבל כשאין יודע את עצמו הוא מחוסר ידיעה גם כן בבורא ברוך הוא, כיון שאפילו עצמו הוא אינו בוחן.

ואף אם עלה ברצונו להחריב את בית המקדש, אזי באותה מידה עלה גם ברצונו שבניו ינצחו אותו, ויגרמו את בניינו כבתחילה.

ובמדרש מתואר (איכה רבה, הקדמה פסקה כד), "בשעה שבקש הקב"ה להחריב את בית המקדש אמר, כל זמן שאני בתוכו אין אומות העולם נוגעין בו, אלא אכביש את עיני ממנו ואשבע שלא אזקק לו עד עת קץ, ויבואו האויבים ויחריבו אותו, מיד נשבע הקב"ה בימינו והחזירה אחוריו, הה"ד (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב, באותה שעה נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו, וכיון שנשרף אמר הקב"ה שוב אין לי מושב בארץ אסלק שכינתי ממנה ואעלה למכוני הראשון, הדא הוא דכתיב (הושע ה') אלכה ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני, באותה שעה היה הקב"ה בוכה ואומר אוי לי מה עשיתי".

ויש להבין, שהרי נשבע שיכבוש את עיניו מן המקום ולא יזדקק אליו יותר, ואילו מדבריו שאמר מיד לאחר החורבן נראה כי התחרט וכמעט שחזר משבועתו. רק הענין הוא, כי על אף שנשבע שלא יזדקק לו יותר, מכל מקום אהבתו וגעגועיו לבניו גברו, וכביכול לא עצר כח ושוב לא היה יכול להתאפק, כי אינו יכול לחשוב שביתו חרב ובניו גלו משם.

וידועים דברי הגמרא (כתובות ק"א), ששלוש שבועות השביע

בניו אהוביו, נוכל ללמוד ממה שמסופר בגמרא (ברכות ג), שאליהו הנביא זכור לטוב גילה לרבי יוסי, כי בכל פעם שישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים אמן יהא שמייה רבא, הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם. ונורא להתבונן ולהעלות על הדעת, כמה רבבות פעמים נאנח כבר הקב"ה מאז חורבן הבית ואמר בלשון הנזכר שאוי לו לאב ואוי להם לבנים.

ובענין הזה איתא בכתבי הרמ"ק זי"ע, כי סיבת הבכייה בתשעה באב היא, כי הקב"ה בוכה באותה שעה, ואיש הישראלי הוא דוגמא שלמעלה, ואם השי"ת קרא ליום הזה לבכי ולמספד ולקרחה לעצמו כביכול, הדבר מעורר בכי ומספד גם למטה. ובעיננו הגשמיות יפלא הדבר מה הקשר בין בכיית ה' לבכייתנו, אולם אבינו אב הרחמן אומר כי אכן קיים קשר אמיץ וחזק בין התעוררות בכייתו כביכול לבין בכייתנו. והדברים נוראים.

הקב"ה משתוקק כביכול שבניו ינצחוו ויבטלו את הגלות

ובספ"ק נועם אלימלך פירש את דברי הפיוט 'הנוי והנצח לחי עולמים', שלנוי גדול נחשב בעיני הקב"ה כאשר מנצחים אותו כביכול,

היו זוכים לגלות גם את נשמת משיח והעולם היה בא על תיקונו, אך מן השמים עיכבו בעדם כידוע. והן נודע למשגב כוחו הכביר של מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זיע"א שהיה בכוחו לקבץ כל נשמות עם ישראל עד סוף כל הדורות, וכפי המקובל, שכל אנחה היוצאת מלב יהודי עד סוף כל הדורות הכל הוא מכח הבעש"ט שזכה לנשמה כוללת.

ובספה"ק אהבת שלום מובא רבות, שבחינת מידת המלכות

של מלך המשיח היא בסוד חקל תפוחין קדישין, וחק"ל אותיות חל"ק, כי לכל בן ישראל יש חלק בנשמת משיח, וצריכים רק לעורר ולקבץ את כל חלקי הנשמות כדי לגלות אורו של משיח.

והתעוררות קיבוץ כל חלקי נשמת המלך המשיח תלוי לפי

גודל הדביקות והגעגועים שכל אחד יעורר בעצמו לשוב אל ה' בדביקות גמורה ויגלה בזה חלק המשיח אשר בתוכו ובוה מקיים ענין 'שיבת ציון' שיש בכל אחד מישראל כמו שכבר דברנו (במאמר וישוב אל ה', ועיי"ש ש'שיבת ציון' קיימת גם בנפש האדם, כי כשם שישנה שיבת ציון בעולם, כך קיים מושג זה בנפש, ע"ש עוד), וזה שייך מכח שהקב"ה מצדו מראה לנו כסדר גילויי אהבתו, אך אנו רק צריכים להתבונן בדבר הגדול הזה, כי הקב"ה חפץ לראות עד כמה אנו מתייחסים לגילויי אהבתו שהוא מרעיף עלינו.

הקב"ה את עמו, ואחת מהם היא שלא ידחקו את הקץ, ובפשטות השבועה כוללת כל מיני אופנים ששייך למהר את הקץ, אולם ברש"י שם משמע, שרק בפעולות מעשיות אסור לקרב את הגאולה, אולם בתפילות ותחנונים הדבר מותר. והענין הוא, כי הקב"ה לרוב געגעיו מותר על שבועתו, וחפץ הוא רק להתראות שוב עם בניו, אולם כתנאי לכך הוא רוצה לראות את געגעיו בניו כלפיו, וכמובן שלא דרך מלחמה והתנצחות חלילה, רק דרך געגעיים.

פעולות הצדיקים לקרב ולזרוז את הגאולה

וידוע ממרן האור החיים הקדוש זיע"א עד כמה השתדל בתפילותיו לקירוב הגאולה, וכלשון קדשו 'כי קשה לנו הריחוק ממך כפרידת הגוף מהנשמה'. ובהגיעו לשכון כבוד בירושלם עיר הקודש אמר, כי באם יעלה בידו ויחיה במקום קדוש זה י"ב חודש, הרי שיהיה ביכולתו לפעול את הגאולה השלמה, אך לרוב צערו ושברון לבו לא עמד בכך, ואחר י"א חודש בלבד נסתלק בדמי ימיו.

ושני המאורות הגדולים, הלוא המה אדוננו מרנן הבעש"ט הק' והאווה"ח הק' זכותם יגן עלינו, היו מרעישים עולמות על ענין זה, וכידוע שהיו בהם חלקי הנפש והרוח של מלך המשיח, ואילו היו נפגשים יחדיו

אולם ביום השבת הרי גם בזמן הבית לא היתה עבודת הקרבנות, והיו מוסיפים רק שני כבשים. והרובד העמוק בזה הוא, כי המספר שנים מורה על ייחוד וחיבור גמור בסוד חיבוק ונישוק, ואכן מעלת ייחוד קודשא בריך היא ושכינתי ביום השבת הוא באופן נשגב, ובוה אין שום הבדל בין זמן הבית לזמננו, וכפי שאנו מזכירים יחוד גדול זה מדי שבת בתפילת המנחה בעידן רעוא דרעוין 'אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'.

וז"ל התפארת שלמה (פרשת בחקותי), "הנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל כי גם בזמן הזה, אע"פ שבהמ"ק הוא חרב ואין עבודה ואין קרבן, מ"מ בשבת הנה נעשים כל היחודים ממילא בהעלאת העולמות כמו קודם פגם אדה"ר. נמצא, כי בש"ק אין חסר כלום אשר אנחנו בגלות, אך הכל יפה בעתו. וז"ש, את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו. ר"ל, כאשר שבתותי תשמרו, יחשב לכם כמו שמקדשי תיראו, בבנינו. כי היחודים נעשו עתה בשבת כמו מאז.

ועוד נעלה השבת בהגלות יותר, אחרי כי כל ימי השבוע אין היחוד כתיקונו, לכן בשבת הוא ביתר שאת מבזמן שבהמ"ק הי' קיים, והוא בשלימות האהבה יותר. וע"ז אנו אומרים, שלא תהא צרה ודאגה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו והראנו ה' אלהינו בנחת ציון. פי', ע"י שמקבל

השגת הדביקות שאפשר להשיג ביום תשעה באב יותר מזמנים אחרים

וכפי שנתבאר לעיל, הרי ביום תשעה באב - יום המועד, הזמן מוכשר לכך ביתרון הכשר, וכמו שבבוקרו של יום זה אין מניחים תפילין, דוגמא לזמן שבית המקדש היה קיים, כי בביהמ"ק היה רק דביקות בחי עולמים, ללא כל אמצעי של תפילין או תפילה, והיה רק דביקות ואהבה, ודבר זה אפשר להרגיש גם בתשעה באב כשמתבוננים נכון בדברים האמורים.

השגת הדביקות בשבתות הגלות היא במעלה יתרה כמו השבתות בזמן שבית המקדש היה קיים

ובדבר נוסף אפשר להתחזק אף בזמן הגלות, הלוא היא העבודה הנפלאה בימי השבתות. והענין הוא כי דבר אחד היה בזמן הבית שבאמצעותו היו יכולים לחזק את הקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל, והוא עבודת הקרבנות שחיברה בין בית המקדש שלמטה לבית המקדש שלמעלה, אך מאז חורבן הבית נפסקה עבודה זו, ושוב אין לו להקב"ה אותה נחת רוח למעלה, וכדאיחא במסכת תענית (ה). 'אמר רבי יוחנן, אמר הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה'.

ועל קץ הגלות נאמר בספר דניאל (יב).
 (ב) 'אשרי המחכה ויגיע לימים
 אלף שלש מאות שלשים וחמשה'. והגם
 שכל מפרשי המקרא נלאו להסביר
 מקרא זה על בוריו, אולם עלינו להאמין
 שבכל רגע זה יכול להיות, ואנו רק
 צריכים להתקשר ולהתדבק אל יוצרינו
 ובוראינו אבינו שבשמים.

**עצם אמונתנו בגאולה השלמה
 מראה עד כמה שהקשר בינו
 לאבינו שבשמים מעולם לא נפסק**

וזאת נחמתנו בעניינו, שלאחר כל כך
 הרבה שנים אנו עדיין שומרים
 אמונים, ומייחלים ומצפים לביאת
 הגואל, וזה מראה לנו שהקשר בינו
 לבין אבינו שבשמים מעולם לא
 נפסק, וכלשון קדשו של הרה"ק
 מבארדיטשוב זיע"א בספרו קדושת
 לוי (מגילת איכה) על הפסוקים (איכה ג,
 יח-כ) 'ואומר אבד נצחי ותוחלתי מה'
 וגו' זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל
 חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו
 רחמיו, וזל"ק "יש לדקדק שהוה ליה
 למימר זאת אשיב אל לבי חסדי ה'
 וכו'. על כן אוחיל. ומדוע מקדים על
 כן אוחיל, המסובב להסבה שהוא
 חסדי ה' כי לא תמנו. אמנם הענין
 מה שקורין שבת חזון על שם מה
 שאינו לשבחן של ישראל, יש לומר
 שחזון לשון מחזה, מה שמראין
 היעודים רב טוב הצפון אחר כבוש
 המלחמה הגדולה בעזרת השם
 לנפשות ישראל הנשלחים לעולם הזה

השבת בשמחה נכונה, אזי יחשב לנו
 כאלו ראינו ציון בבנינו. ובזמן הגלות,
 השבתות יותר טובים, מבזמן שהי'
 בהמ"ק על מכונו.

והנה זה הפי' הכתובים בהבטחה זו,
 אז תרצה הארץ את שבתותיה,
 הם השבתים. כל ימי השמה תשבות,
 פי' כל ימי השמה, הם זמן הגלות,
 תשבות. יהיה להם שבתים טובים.
 אשר לא שבתה בשבתכם עלי', כי
 בזמן בהמ"ק לא היו שבתים טובים
 כאלה". והדברים נוראים ונפלאים.

**חובה על כל איש ישראל להתגבר
 ולהתעצם בציפייה לישועה**

ובזמן זה על כל אחד להתחזק
 באמונה שלמה שהשי"ת
 מחדש בכל רגע ורגע את עולמו, ועל
 אף שלמראית עין אנו רואים איך
 העולם השפל מתגשם והולך מיום
 ליום, ויותר ויותר הוא שוקע בתאוות
 שפלות, ואין לך יום שאין נסיונה
 מרובה מחברתה, עד שאין אתנו יודע
 מה יולד יום. ואמנם מצד אחד עלינו
 להתעמק ביותר בצער וגלות השכינה
 הגוברת מיום ליום, אולם מתוך
 שפלות נוראה זו עלינו להתנער מן
 העפר, ולהבין כמה געגועי הקב"ה
 גוברים ועוברים כל גבול בזמנים אלו
 במיוחד, ועל כל אחד לתפוס את
 עצמו בעוד מועד, ולהיות מוכן
 ומזומן שבכל רגע יכול המצב
 להשתנות, וכל מה שהיה עד עכשיו
 זה כבר היה מספיק.

מתי אבוא ואראה

כה

יום הכיפורים שאין בו מאכל ומשתה, ותשעה באב כערב יום הכיפורים שיש בו מצוות מאכל ומשתה, וכאמור לעיל הרי שבבחינה מסוימת גדלה מעלת יום זה עוד יותר מיוה"כ, כי ביום זה חושבים רק על הקב"ה ועל כבוד השכינה. וממילא בשנה כזאת יש לנו השני מעלות ביחד, ועלינו מוטל להיות נזהר שלא לאבד את הקשר והדביקות הגדולה לאבינו מלכינו שהוא בהישג ידינו היום.

ענין אריכות הגלות הוא, כי צדיקי הדורות רצו שלא ידח ממנו נדח

ועוד עלינו לדעת, שמה שהצדיקים לא הצליחו עד היום זה להביא לימות המשיח, זה לא בגלל שלא היה בידם ח"ו, רק מרוב רחמנותם על דור עקבתא דמשיחא האריכו את הקץ, כדי שגם אנו נזכה ונחיה ונראה לשני ימות המשיח. והמלחמה הגדולה ששרתה בין תלמידי מרן הבעש"ט הק' זיע"א לפני למעלה ממאתיים שנה בתקופת מלחמת נפוליון להביא את המשיח אז, הוכרעה לצד אלו שציידו לא לקרב את הגאולה בזמנם, כי רצו שלא ידח ממנו נדח, ואף אנו בני הדור השפל יזכו להתעורר וללכת לקבל פני משיח צדקנו.

מצבו המיוחד של דורנו

ובמה עלינו להתעורר בדבר זה, כי אף דאנן יתמי דיתמי, בכל

מחמת שהם אוהבי השם יתברך ואוהבים לו וכל מגמתם אליו קודם שנשלחו לעולם הזה למלחמה מראין להם רב טוב הצפון, אך בעונותינו הרבים תרגו בטנם של שונאי ישראל עלינו, אך ממה שאנו זוכרים עניינו ומרודינו ותשוח עלינו נפשנו מזה ניכר בבירור שלא אבד נצחינו ותוחלתנו חס ושלוש, כי נגזר על המת שישתכח מן הלב מחמת שנסתלק הניצחון למעלה בלי תוחלת חזרה עתה, מה שאין כן חי אינו משתכח. וזהו זאת אשיב אל לבי, מה שזכור תזכור ותשוח נפשי, מזה נראה בעליל כי לא נכזבה תוחלתי בכל יום, על כן אוהיל, עכל"ק.

והאמונה גופא מראה לנו עד כמה המקום הזה עדיין חי. משל למה הדבר דומה, לאחד שהתברך מפי רבו על עשירות מופלגת, אך משעברו שנתיים ושלוש והברכה לא נתקיימה, הוא כבר מסיק שהברכה היתה לבטלה, והולך וממשיך עם חייו ומשתכח ממנו כל הדבר. אולם מזה שאנו מייחלים ומצפים לגאולה השלמה, זה מראה על אמיתות הדבר, כי שקר אינו יכול להתקיים, ואם עדיין מאמינים זה סימן שבקרוב נזכה לגאולת עולמים.

מעלת יום תשעה באב שחל בשבת

ואיתא בספ"ה"ק, שכשחל תשעה באב בשבת והתענית נדחה ליון ראשון, אז יום העשירי באב בבחינת

לא עברנו אותם ניסיונות של שמדות ורציחות כבודרות עברו, אך ייסורי נפש עברנו גם עברנו, וזכויות כבירות בידנו לקרב את הגאולה השלמה.

ולעת כזאת כולנו מתחזקים ומקבלים על עצמנו להתחזק בעבודת הבורא, בתפילה 'הורינו ה' דרך אהלך באמתך', שהשי"ת רק יורה לנו מה עלינו לעשות ונעשה את זה. ויעזור הקב"ה שהימים האלו יתהפכו במהרה לששון ולשמחה, ועד לביאת הגואל נזכה להתחזק באומץ ובגבורה, ולא להסתכל ולהתפעל מהעולם המגושם, רק להיות מוכנים ומזומנים בכל רגע להתגלות כבוד שמים מתוך התבוננות והתעמקות בכוחות נפשנו לטוב לנו כל הימים. ויה"ר שנזכה בקרוב לבנין בית המקדש בב"א.

זאת מלך המשיח מחכה רק על התעוררותנו, ומדורו של אברהם אבינו עומדים ומחכים כל העולמות עלינו. למה הדבר דומה, לדבר גדול וכבד הנמצא במקום גבוה, אבל כדי להורידו למטה לא נצרכה רק למקל דק שבתזוזה קלה מלמטה הוא מוריד את הדבר מלמעלה. והנמשל מובן, כי בני דורנו בערכנו הנמוך הננו משולים למקל דק, אולם בפעילותנו ותזוזתנו יכול נוכל להוריד את קוב"ה והשכינה הקדושה לתחתונים, ולמהר ולהחיש את בנין בית המקדש ולגרום לתיקון השלם הנכסף מאז חטא אדם הראשון.

ומאידך גיסא עלינו אף להחשיב ולהכיר במעלתה המיוחדת של דורנו המתחזקים באמונה שלמה אף בתוקף ההסתרות, ואף כי אמנם

ויקונן עליו איכה

תשעה באב אהה"צ - ירושלים עיה"ק

מהשתרע² (ישעיה כח כ). וכראות ה' את שני החורבנות [גירושו של אדם הראשון מגן עדן וחורבן המקדש], קונן על שניהם יחד באמירת 'אַיִכָּה'¹ (בראשית ג ט).

מקור דברי הפייטן הם ממדרש רבותינו (ב"ר יט ט) שם אמרו: 'אמר רב אבהו בשם רבי חנינא, כתיב (הושע ו ז) 'והמה כאדם עברו ברית', 'המה כאדם' – הראשון, מה אדם הראשון הכנסתיו לתוך גן עדן וציוותיו ועבר על צוויי ודנתי אותו בשלוחין

קריאת 'איכה' בגירוש אדם הראשון מגן עדן ובחורבן בית המקדש

בפייט (קניות לתשעה באב קינה יד, לרבי אלעזר הקליר זי"ע): 'דָּרַךְ דָּתָךְ מִבֵּית הָאוֹצָר. וְהִרְאָהוּ כִּי הַמַּצֵּעַ קָצָר. דָּוָה לִבּוֹ כִּכְּט בֵּיתָת בְּנֵיו בְּיַד צָר. וַיִּקְוֶנָּה עָלָיו אֵיכָה בְּאַיִכָּה בְּעַת צָר'. פירוש, כשנדחף אדם הראשון מ'בית האוצר' - הוא מקום מושבו בגן עדן (בראשית ג כד), עמד הקב"ה והראה לו כיצד בית המקדש עתיד אף הוא להיחרב³ ויהיה בבחינת קצר המצע

א. מקור הדברים שמראשית הבריאה כבר היה ידוע שבית המקדש עומד להיחרב, עוד קודם שנבנה, חוזר ונשנה כמה פעמים במדרשי חז"ל, ולקטנו אחדים מהם: 'אמר רבי חייא רבה, מתחילת ברייתו של עולם, צפה הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי' (ב"ר ב ה). ובמקום אחר (ב"ר כא ח): 'ויגרש את האדם' (בראשית ג כד), הראה לו חורבן בית המקדש'. ועיין עוד במדרשות (ב"ר סה כג, סט ז) שם נאמר שהקב"ה הראה ליעקב אבינו את הבית בנוי וחרב. וראה עוד לדברי רש"י על הפסוק (איכה ב ח) 'חשב ה' להשחית', וזה לשונו: 'חשב ה' להשחית' - זה ימים רבים שעלתה על דעתו כך'.

ב. כמו שאמרו בגמרא (יומא ט): 'מאי' קצר המצע מהשתרע' (ישעיה כח כ), אמר רבי יונתן, קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד'. וברש"י (ד"ה שני רעים): [הוא ה]צלם שהעמיד מנשה בהיכל.

ג. נציין, שחלק ממפרשי הקניות למזים באופן שונה, ולדבריהם אמירת 'איכה' זו, לא הייתה של הקב"ה אלא של אדם הראשון, שתמה על חורבן בית המקדש. ואנו לדרכנו נלך.

דברי חכמים טעונים ביאור, לפי שמדת הדין נותנת לשים נס לזיכרון ירושלים לעת שלא נשאר מן הבית מאומה, ולא להעמיד נגד עינינו יום שברובו היה עדיין הבית על מכוננו.⁷

עוד נבאר פלאות, מה שהאירו חכמינו במדרשם (במדב"ר יג ה), שמשית בן דוד שעתיד לגאלנו, נולד בתשעה באב אחר שנחרב בית המקדש. במקום אחר (איכ"ר א נא, איכה זוטא נוסח ב פרשה א) אף הובא על כך מעשה שהיה, וזה לשונם במדרש (איכה זוטא שם): 'אותו היום שנכנסו אויבים לעיר והחריבו בית המקדש, היה חוץ לירושלים יהודי אחד חורש במחרשתו, וראה שהפרה שהיה חורש בה הפילה את עצמה לארץ, ולא היתה רוצה לחרוש, אלא תמיד היתה גערה. ראה אותה האיש ונבהל מאד, והיה מכה את הפרה כדי שתחרוש, ולא היתה רוצה, אלא תמיד היתה מפלת עצמה לארץ, והוא מכה אותה תמיד. עד ששמע קול אומר: 'מה לך לפרה, הנח אותה, שהיא צועקת על חורבן הבית ועל מקדש שנשרף היום'. שמע האיש, מיד קרע את בגדיו, ותלש את שערו וצעק, ונתן אפר על ראשו וככה ואמר: אוי נא לי, אוי נא לי. לאחר

ובגרושין וקוננתי עליו איכה וכו', קוננתי עליו איכה שנאמר (בראשית ג ט) 'ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו אִיכָה, איכה כתיב [ש'איכָה] כתוב בחסר והוא נקרא גם 'איכה'. אף בניו הכנסתים לארץ ישראל וציוויתים ועברו על הציווי, דנתי אותם בשלוחין ובגרושין וקוננתי עליהם איכה וכו' שנאמר (איכה א א) 'איכה ישבה' (ב"ר יט ט). וצריכים אנו למודעי, מה בין חטאו הקדום של אדם הראשון לחורבן בית אלהינו, ששניהם שווים שהקב"ה מצא בהם להתאבל בלשון 'איכה'.

זמן החורבן ולידת המשיח בו

שנינו בגמרא (תענית כט.): 'בשבעה [באב] נכנסו נכרים להיכל, ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני, ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור, והיה דולק והולך כל היום כולו. והיינו דאמר רבי יוחנן: אלמלי הייתי באותו הדור, לא קבעתיו אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף. אכן – ממשיכה הגמרא, נתנו חכמים דעתם והסכימו לקבוע את יום ט' לתענית ולא את שלמחרתו, משום ש'אתחלתא דפורענותא עדיפא'. ועדיין

ד. כבאגב נציין את שכתב ב'שו"ת חתם סופר' (או"ח סי' לט ד"ה ודבר בעתו, וי"ד סי' רלג ד"ה אמנם מה), שהיינו טעמא שלא קבעו את יום י' ליום התענית, שכיון שהציתו את האש בהיכל בתשעה באב, הוי ליה 'ובאו בה פריצים וחללוה' (יחזקאל ז כב), ואם כן מה שנשרף בעשירי הוא בית חול, שכבר נתחלל על ידי שריפתם בתשיעי, ואין מה להתאבל על זה.

ויקונן עליו איכה

כט

רגליכם על הרי נשף וקיוויתם לאור
ושמה לצלמות ושית לערפלי, והוא
ממשיך להזהירם: 'ואם לא תשמעוה',
אזי 'במסתרים תבכה נפשי מפני גוה
ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי
נשבה עדר ה'". והבכי האמור הוא
קולו הנכאב של מלכו של עולם על
שני המקדשות שחרבו, ועל גאוותם
של ישראל שנטלה מהם לעובדי
כוכבים (חגיגה ה:). ברם למרות תוכחות
כדרבנות אלו, הנה זה ידוע שבני
ישראל העדיפו להתהלך בשרירות
לבם ולהאמין לנבואתם של אנשי
הבעל שחזו משאות שוא ומדוחים,
וטפלו לומר ששקר בפיו של נביאי
ה', מה שהביא לבסוף שתוכחת ירמיה
התקיימה במלואה וגלתה יהודה
באופן הקשה ביותר.

אבן – קובע הרה"ק רבי צדוק הכהן
זי"ע (פרי צדיק פרשת דברים אות יג),
מבלי כל ספק, בעת שנגזרה הגזירה
וראו הכל שתורת אמת היתה בפי
הנביא, בוודאי הפכו ישראל את לבם
לאביהם שבשמים בתשובה שלימה,
אחר שנוכחו לראות שדבר ה' יקום,
שהוא ית' גומל טוב לעושי רצונו
ומשלם לשונאיו להאבידם. וְהָעֵד לזה
- על תשובתם השלמה, הוא מה
שאמרו (יומא נד:): שכשנכנסו האויבים
לבית קדשי הקדשים, מצאו את
הכרובים שהיו מעורין זה בזה כצורת

ב' או ג' שעות עמדה הפרה על רגליה
ורקדה ושמחה, תמה האיש מאד, שמע
קול אומר: 'מעון וחרוש, כי בשעה
זאת נולד משיח^ה'. ופליאה נשגבה
היא, הכי לא מצא השי"ת זמן מסוגל
להוריד את נשמת משיח, זולת בזמן
הזה שישראל ניתנו לבוזזים והאויבים
שרקרו בהיכל הקודש והעלו אותו
באש יקוד, והלא דבר הוא.

ישראל שבו בתשובה שלימה בעת החורבן

להשיב תשובה נכונה לשאלותינו
אלו, נייתי ונפתח להאי
פרשתא בביאור דברי חכמינו
במדרשם, שהרחיבו דבר בהרבה
מקומות (רובם יובאו להלן), על תוקף
אהבה רבה שהתגלה בעת החורבן
ממש מחמת תשובת ישראל בהאי
שעתא, ובאמצעותם יוטב לנו לבאר
את כל תמיהותינו במסילה העולה.

ספרי הנביאים מימות שלמה עד אחר
חורבן בית ראשון, מלאים
ומפיקים תוכחות מוסר אוהב של
נביאי ה' לישראל, שיזדרזו לתקן
אורחותם וליישר דרכיהם, שאם לא
כן, עתידים הם ליפול ביד צר ויאבדו
מתוך צער וייסורים. וכך למשל ניבא
ירמיה לעם שבירושלים (ירמיה יג טז):
'תנו לה' אלהיכם כבוד [עשיית
תשובה], בטרם יחשך ובטרם יתנגפו

מילי דמלכא

כיצד יתכן שהגלות היתה 'מפני חטאת מנשה', והרי הקב"ה חתר לו דרך של תשובה וקבלו ומירי עסקנו בעשיית תשובה למנוע הגלות, ייתי לנא תרתי דסתר
בענין זה, שמצד אחד מצינו שעונש הגלות בא 'מפני חטאת מנשה' (מלכים ב' כד ג) שהרשיע והחטיא את ישראל. ולצד שני ידועים דברי חז"ל (סנהדרין קג, דב"ר ב ט) על מעלת תשובת מנשה, שהשי"ת בעצמו חתר לו חתירה תחת כסא כבודו להגן על טענת המלאכים ששאלו ובצדק, כיצד ניתן ליתן יד

עמידתם בזמן שישראל עושים רצונו של מקום (ב"ב צט). הרי שהיו באהבה גמורה ודבקים בה' חיים כאותם הכרוכים שהיו אחוזים יחד, עד כאן תוכן דבריו'.

משכך קשה, אם אמנם שבו כולם בלב אחד לחלות פני מלך והיו ברי לבב מחמת תשובתם, מדוע לא קיבל ה' את מעשיהם וחמל על משכנו ועמו. והרי גדולה תשובה שמקרכת את הגאולה (יומא פו:), ובוודאי שכוחה רב למנוע את הגלות מעיקרא.

1. זה לשון ה'פרי צדיק' (פרשת דברים אות יג): **'הנה הריטב"א ז"ל' (יומא נד: ד"ה בשעה בשם הר"י בן מייגאש ז"ל) הקשה על מה שאמרו (יומא נד:) בשעה שנכנסו אומות העולם להיכל, ראו הכרוכים שמעורין זה בזה. הא אמרינן (ב"ב צט.) דבזמן שאין עושין רצונו של מקום, פניהם לבית. ואז בשעת החורבן לא היו אז עושין רצונו של מקום, ולמה היו אז מעורין זה בזה וכו'.**

אך הענין הוא, דאיתא בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד) ומדרש (איכ"ר א נא), שבתשעה באב תיכף אחר החורבן נולד משיח. ואמר רב אבון וכו' ולא מקרא מלא הוא (ישעיה י לד) 'והלבנון באדיר יפול', וכתב בתריה (שם יא א) 'ויצא חוטר מגזע ישי וגו'. וכן היה בהתחלת בריאתו של עולם דכתיב (בראשית א ב) 'והארץ היתה תוהו ובוהו' שנדרש (ב"ר ב ד) על ארבע מלכויות, וכתבי בתריה (פסוק ב) 'ורוח אלהים מרחפת על פני המים' ונדרש (ב"ר שם) זה רוחו של מלך המשיח, על פני המים - בזכות התשובה שנמשל למים שנאמר (איכה ב ט) 'שפכי כמים לבך'.

וכן היה כאן, שקודם שנחרב הבית היו באמת אין עושין רצונו של מקום, שלא עלה על דעתם שיחרב הבית. אבל אך כשראו שנכנסו אויבים להיכל, תיכף הרהרו כל ישראל תשובה, רק שכבר נגזרה גזירה וכמו שהוכיחם ירמיה למה לא עשו תשובה עד שלא נגזרה גזירה שאז לא היה נחרב. ואז תיכף נעשו ישראל בכלל עושין רצונו של מקום, ומזה נולד תיכף משיח. ואיתא כן במדרש (איכ"ר ד כה) טובה היתה מגילות קינות מכל ארבעים שנה וכו', והיינו, הפורעניות שבה נטלו ישראל וכו'. שבאמת אז קיבלו ועשו תשובה, ואם היו מתקנים הכל היה ראוי להיות תיכף התיקון האמיתי על ידי משיח שנולד. ומשום זה תיכף החזירו הכרוכים פניהם איש אל אחיו, ולכן כשנכנסו האומות העולם מצאו הכרוכים מעורים זה בזה'.

מצד ערך מעשינו, כי מה לו ית' במה שמתוודים לפניו כך וכך עשיתי ולא אשיב לכסלה עוד, והוא יודע וְעַד יותר מכל את בושנתנו, שאנו נופלים פעם אחר פעם ואיננו עומדים בפיתויי היצר על אף ההבטחות החוזרות ונשנות. לא כן כאשר התשובה באה מתוך הבנה וידיעה ש'אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת' ולא ניתן להיפרד מלהיות עמו ולחלקו, ממילא כבר לא יגיע לסור ממצוות ה', כי שכשיתאמת אצלו שהוא בן אהוב וחביב לפני אביו שבשמים, לא יסטה מדרך אבות לילך בדרך שאינו רצויה, אלא יוסיף תת כוחו לעבוד את אלוקיו בכל לבבו באנפא נהירין כבן נחשק לאביו אשר אהבו.

בזה יתפרש, שכשראו בני ישראל כיצד נתקיימה נבואתו של אוריה 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש וכו' והר הבית לבמות יער' (מיכה ג יב), קראו כולם אל ה' בחזקה וקבלו על עצמם לתקן מעשיהם, אבל עדיין היה חסר אצלם התשובה העיקרית, שאין חפץ לה' במעשה המצוה לבד, אלא עיקר רצונו שידע כל פעול שהשי"ת

ותקוה לפושעים ולקבל את מנשה שהרשיע יותר מכל קודמיו¹. ועתה צריך יישוב, אחר שהתקבלה תשובת מנשה, מפני מה נגזרה גזירה למוטט את ירושלים 'מפני חטאת מנשה' שכבר אינה².

ב' בחינות בתשובה

אלא, דהנה מודעת זאת, שיש בעומק מצות התשובה ב' חלקים אשר יעשה אותם האדם ביום שיביא אשמו לה': א. חלק המעשה, שיתוודה על חטאתו אשר עשה ויתקן את שעיוות בקבלה שלא ישוב לכסלה עוד, וסדר תשובה זו והלכותיה נאמרו בהלכות תשובה לרמב"ם ובשאר ספרי היראים. ב. תשובה על מחשבת הפיגול שהביאו לידי העוון, שהיה סבור בדעתו שהוא נידח ומרוחק מה' מפני עוונותיו, ולכן הסכים בדעתו שבוודאי אין להשי"ת מעם בעבודתו אחר שנכשל, ולא נמנע מאז ואילך מלהלך בדרך רשע ולעבוד על עיקרי תורה. לכשתמצא, תשובה זו היא עיקר התשובה הנדרשת, שישים האדם אל לב, שאין אנו רצויים לפני ה'

ז. כמו שאמרו במדרש (במדב"ר יד א): 'אם בא אדם לומר שאין האלהים מקבל את השבים, הרי מנשה בן חזקיה יבוא ויעיד, שלא הרשיע בריה בעולם לפני כמותו, ובשעת תשובה קבלתיו'.

ח. ראה רלב"ג (מלכים שם) שעמד על כך ופירש: 'כי אף על פי שעשה מנשה תשובה, לא אבה השי"ת לסלוח שפיתו הדם הנקי, וידמה שבכלל עבדי ה' אשר הרג ישעיה בן אמוץ על אשר היה מוכיח אותו, וכן אמרו רבותינו ז"ל (יבמות מט:): כי מנשה הרג ישעיהו'.

החורבן, הרי שהיו רואים לנגד עיניהם את יסוד זה, כיצד ה' נחמד וקרוב לישראל תמיד וגם בעת שהמרו את פיו שמר ה' דלתות ישראל, והוא תאב בעבודתם למרות מעשיהם, וזה משני הפכיים שנעשו באותו הזמן של שפך חמתו. הראשון, שבכל השנים עד החורבן, היו סבורים שחטאותיהם הבדילו ביניהם לבין אליהם וה' אינו עימם, ולכן ביכולתם לעשות ככל אשר יחפצו ולית דין ודיין. עשה השי"ת רגע קטן של עזבתיך - שהסתיר פניו מהם, ולפתע ראו הכל כיצד בכל השנים הללו שחשבו שאין אלהי בקרבם, היה ה' שומר עמו ישראל למרות שהכעיסו לפניו. והראיה, שברגע אחד שהפך פניהם מהם עתה, נמסרו כולם ביד אויב וחרב המקדש.

ועל זה היה דוה לבנו לספור מספד חדש בכל שנה ושנה, שאין אנו ממלאים עיננו דמעה על עצים ואבנים שחרבו, אלא על כך שהשי"ת הוכרח להסתיר את השגחתו מעמנו שעה פורתא^ט, מה שגרם לנו ירידה עד היום הזה, שבית מקדשנו ותפארתנו היה למאכולת אש, וניתק צינור השפע מאב לבן. בכך יתפרש, שעל כן בקשו חכמים לקבוע את זמן הנכון לאבלות ירושלים ביום תשעה באב

חפץ בו למרות מעשיו הרעים ועליו לעובדו גם אם התנהג עד הנה בדרך רעה. ולכן לא פעלה תשובתם זאת, ואם אכן היו משכילים דעת לשוב בתשובה מתוך הבנה, שלמרות שעבדו את הבעלים והאשרה, השי"ת רוצה את עבודתם מעתה ואילך כי הוא אוהבם בעצם, בוודאי היו יכולים לומר למשחית הרף, אלא שלא ירדו עדיין לסוף דרגה תשובה כזאת שיכולה להיעשות רק ביישוב הדעת ולא בשעה שמתו מוטל לפניו.

בבך יבואר גם הסתירה בענין תשובת מנשה מלך יהודה הנתקבלה תשובתו אם לא, שאת תשובת המעשים שעשה הוכרח השי"ת לקבל כדי שלא לנעול דלת בפני שבים (סנהדרין טז), אבל עדיין נשאר בישראל כתם עכור, שלא העמיקו לשוב בתשובה על המסובב לחטא, והראיה שהמשיכו עדיין לאחוז בדרכו ולחטוא, ולכן נענשו בחורבן בית המקדש מפני חטאת מנשה'.

אבלות תשעה באב, על ההסתר פנים שהיה בין השי"ת לבני ישראל

ולו חכמו השכילו ישראל שבאותו הדור מהקורה אותם בעת

ט. וז"ל המדרש (איכה רבה, פתיחתא כ"ד) 'בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא להחריב את בית המקדש אמר כל זמן שאני בתוכו אין אומות העולם נוגעין בו, אלא אכביש את עיני ממנו, ואשבע שלא אזקק לו עד עת קץ, ויבואו האויבים ויחריבו אותו,

הם קנין אחד לאביהם שבשמים מצד פנימיותם, למרות מה שהעוין נראה עוד להלן הרחבה בענין 'לידת משיח', ללמד שאין סתירה כלל בין הני תרי, שיכול להיות מצד אחד חורבן גדול, ומצד שני החיבה והתשוקה קבועה בלב ואינה סרה לעולמים.

ביאור שאלת 'אייכה'

ביסוד זה נוכל לגשת אל הקודש, לדייק כראוי את הדין ודברים בין הקב"ה לאדם קדמאה באומרו לו 'אייכה'. שאדם הראשון היה סבור, שכיון ועבר על ציווי פי ה', נמצא שניתק את עצמו ממנו ית' ושוב אין לו נחלה בחלק הרוחני לעבדה ולשמרה, ולזה 'ויתחבא האדם ואשתו

דווקא ולא למחרתו – יום השריפה, לפי שעיקר צערנו הוא על השעתא חדא ורגעא חדא שהשי"ת הניח עצמו מלהשגיח עלינו, מה שגרם כפועל יוצא שנעשתה מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים (ברכות לב:), ולא על מה שנשרף ההיכל שהיה פועל יוצא מה'זחרה אפי בו ביום ההוא' (דברים לא יז).

האופן השני בו הוכיח ה' שהוא קרוב לישראל אהבה עצמית מבלי לקשר זאת למעשיהם – באותה העת, הוא מכך, שאף שמצד אחד עזב ה' את הארץ וחלל ממלכה ושריה, אבל מכל מקום דייקא באותו זמן היה עוסק ובורא אורו של משיח, והתקרב אליהם בכרובי הקודש כקרבת איש ואשה, שהוא אות ופלא על שישראל

מיד נשבע הקדוש ברוך הוא בימינו והחזירה אחריו, הה"ד (איכה, ב, ג) **השיב** אחר ימינו מפני אויב, באותה שעה נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו, וכיון שנשרף אמר הקדוש ברוך הוא שוב אין לי מושב בארץ אסלק שכינתי ממנה ואעלה למכוני הראשון, הה"ד (הושע, ה, ט"ו) אלכה ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני, באותה שעה היה הקדוש ברוך הוא בוכה ואומר אוי לי מה עשיתי השריתי שכינתי למטה בשביל ישראל, ועכשיו שחטאו חזרתי למקומי הראשון, ח"ו שהייתי שחוק לגוים ולעג לבריות, באותה שעה בא מטטרון ונפל על פניו, ואמר לפניו רבש"ע אני אבכה ואתה לא תבכה, אמר לו אם אין אתה מניח לי לבכות עכשיו אכנס למקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה, שנאמר (ירמיה י"ג, י"ז) ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה וגו' אמר להן הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת בואו ונלך אני ואתם ונראה בביתי מה עשו אויבים בו, מיד הלך הקדוש ברוך הוא ומלאכי השרת וירמיה לפניו, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא את בית המקדש, אמר בוודאי זהו ביתי וזהו מנוחתי שבאו אויבים ועשו בו כרצונם, באותה שעה היה הקדוש ברוך הוא בוכה ואומר אוי לי על ביתי, בני היכן אתם, כהני היכן אתם, אוהבי היכן אתם, מה אעשה לכם התריתי בכם ולא חזרתם בתשובה.'

ואתו איש מלכות פתח ושאל:
 בפסוקי התורה מובא, שהקב"ה הגיע
 אל אדם הראשון ושאלו 'אייכה', וזה
 דבר תימא, כלום לא ידע יוצר כל
 שאדם הראשון מתחבא בתוך עץ הגן,
 והוצרך לשאלו 'אייכה'. שאלו הרב
 זי"ע: האם הינך מאמין שדברי התורה
 הם נצחיים לדור ודור. ענה האיש: כן.
 פתח הרב ואמר: 'פירוש הפסוק אינו
 כפי פשוטו, אלא דבר ה' לעולמי עד,
 שבכל זמן ועת קורא ה' לכל אדם,
 ואומר לו: 'אייכה', איה אתה בעולם'.
 [ובלשון אידיש: 'וואו האלסטו אין
 דער וועלט']. הנה לאדם נקצב ימים
 ושנים, שבכל יום ובכל שנה יעשה
 הטוב עם ה' ועם אנשים, ועל כן
 התבונן איה אתה בעולמך, כמה שנים
 עברו עליך ומה עשית באותן הימים
 ושנים. למשל – פנה הרב אל השר:
 ימי שני חייך הם כך וכך שנים [ומנה
 את מספר שנותיו של השר אף שלא
 הכירו ממקורם], מה עשית בהם האם
 הטבת לאי מי. ומעשה זה הוא תוקף
 לדברים האמורים, שכיון וחביב האדם
 שנברא בצלם, אזי יש לו תפקיד בכל
 זמן ועידן ללא קשר לחטאיו שעשה,
 ולזאת בת קול יוצאת ושאלתו
 'אייכה', לך בכוחך זה לתת נחת רוח
 לה' ואל תדקדק לומר כי האדם רצוי
 לה' רק על פי מסת מעשיו. ומי שאינו
 בר דעת להבין זאת, הרי שלא דרך

מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן' (בראשית
 ג ח). בא הקב"ה 'ויקרא אל האדם
 ויאמר לו אייכה', שענה אותו: 'וכי
 סבור אתה שתמה עבודתך ואבד סורך
 ותוחלתך להמשיך בעבודת ה', בין נא
 בינה, שאין קרבתך תלויה כפי קיום
 המצות אלא בעיקר בהבנה שהברואים
 חביבים תמיד מפני האלוקות
 שבתוכם'. ויוסף ה' דבר אליו ויאמר
 לו: 'ראה והביטה כי כנים הדברים,
 שאילו היה הקשר עליון תלוי במעשה,
 שוב מה היה לי לחפשך אחר חטאתך,
 אין זה אלא שעבודת ה' אינה כפי
 ההצלחה במעשים, אלא מחמת אהבה
 המוטבעת בין ה' לברואיו שהוא חפץ
 בהם בעצם. ולזה: 'אייכה', זכור נא
 מי אתה יציר כפיו של הקב"ה, ואזור
 כגבר חלצך להמשיך בעבודה מחמת
 חיבתך לפני המקום ללא קשר
 למעשיך'.

זהו עומק המעשה המורגל בלשון
 חסידים (בית רבי פרק טו), שכשהיה
 הרה"ק בעל התניא זי"ע בבית
 האסורים, בא לבקרו שר המשטרה.
 ראה השר כי הרב זי"ע חושב
 מחשבות ואחוז בשרעפי קודש, והבין
 שהזדמן לפניו איש גדול וקדוש
 מלומד בכל חכמה. פנה השר וביקש
 להרצות שאלה בתורה שהוקשה לו
 זמן רב. נענה הרב זי"ע לבקשתו,

י. עיין שם ברש"י שעמד על כך וכתב: 'אייכה - יודע היה היכן הוא, אלא ליכנס
 עמו בדברים, שלא יהא נבהל להשיב אם יענישהו פתאום'.

ויקונן עליו איכה

לה

שאינה תלויה בדבר לפני המקום, שגם עתה בעת שיוצא מביתו חוצה עדיין מחשבותיו אלינו.

'אהבתי אתכם אמר ה' מתגלה דווקא בתוך עומק הצער

תא שמע שמושג זה של אהבת ה' לכנסת ישראל מוכח בעת מצוק הרבה יותר מבימי טובה, ממה שפירשו ספרי הקודש (אוהב ישראל לשבת חזון) לבאר ענין זה שהכרובים היו דבוקים זה בזה, שכשם שהיוצא לדרך מתמלא בגעגועים ובאהבה לסוככים אותו קודם שנפרד מהם לדרכו. כך היה כלפי שמיא, שקודם שהשי"ת עלה למרומיו, התמלא באהבה רבה לישראל, ולכן מצאו את הכרובים בשלימות האהבה כשהם יחדיו"א.

וזה ענין שנולד משיח בו ביום, שנקודת משיח היא ההבנה

על מפתן העבודה, לחונן דעת מה חובתו בעולמו.

אם כן אפוא נבין היטב מדוע פתח ה' באחרית המקדש במאמר 'איכה' כמו בראשית הבריאה, לפי שבחינה זו היה כעין 'חזור וניעור' שנית בשעת חורבן הבית, לפי שגם אז כפרו ישראל ביחידו של עולם, במילה, בחמישה חומשי תורה ובעשרת הדברות (אי"ר א א), והיו סבורים שהם אינם חביבים כלפי שמיא ואבדה תקוותם. בא הקב"ה ורמז להם שחיבתו חופפת עליהם גם בתוך טומאתם, והראיה שלמרות מעשיהם הכרובים מעורין זה בזה באהבה יתירה. וכיון שלא ירדו לסוף דעתו של מקום וחשבו שהם נדחים מלקיים מצות, עמד ה' ושאלם את ששאל את יציר כפיו - 'איכה', מדוע סבורים אתם שאין תוחלת לעבודתכם, אדרבה, ראו חיבתכם

יא. יסוד זה שנוי בהרבה מספרי החסידות, ראה כמראה מקום: מגיד דברו ליעקב (אות קסג), אוהב ישראל (לשבת חזון), בני יששכר (מאמרי חודשי תמוז אב מאמר ג), אגרא דפרקא (אות ו), שארית ישראל (שער הזמנים לט' באב), וזה לשון ה'בני יששכר' (שם): 'שמעתי בשם הרב הקדוש מוריני הרב רבי פנחס מקארעץ צוק"ל, על הא דאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד) בט' באב נולד בן דוד. הטעם הוא, להיות נשמת משיח בן דוד היא נשמה היותר גבוה וכוללת, ואם כן צריכין ללידת זאת הנשמה זוג היותר עליון. והנה נוכל להתבונן בענין אהבה גשמיות בעולם הזה כענין אהבת חברים ואיש עם אשתו, בהיותם ביחד לא תופר כל כך האהבה, מה שאין כן כשרוצים להיפרד ולהרחיק נדוד לזמן רב, אז יתפעלו הנפשות באהבה יתירה אהבה עזה מגודל הגעגועים. ועל כן חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך (יבמות סב:). ואם כן תתבונן לפי זה דבשעת הפירוד אז הוא הזווג באהבה יתירה ביותר, ומקרי זווג היותר עליון ונולד מזה הנשמה היותר עליונה. על כן, להיות בעוונותינו הרבים הפירוד בין הדבקים נעשה בתשעה באב, מיקרי

מילי דמלכא

רחמיו' (איכה ג יח-ט), שיש לתמוה בלישנא דקרא, מדוע הקדים 'על כן אוחיל' - המסובב להסבה שהוא 'חסדי ה' כי לא תמנו', והיה עליו לומר זאת אשיב אל לבי ש'חסדי ה' כי לא תמנו' ואל זה אוחיל ואצפה. וכתב שה'על כן אוחיל' - הציפיה לגאולה בתוך ימי עניינו, זה עצמו חלק מהגאולה, כי 'ממה שאנו זוכרים עניינו ומרודינו ותשווה עלינו נפשנו, מזה ניכר בבירור שלא אבד נצחינו ותוחלתנו חס ושלום, כי נגזר על המת שישתבח מן הלב (פסחים נד:) מחמת שנסתלק הניצחון למעלה בלי תוחלת חזרה עתה, מה שאין כן חי אינו משתכח. וזהו 'זאת אשיב אל לבי', מה ש'זכור תזכור ותשווה נפשי', מזה נראה בעליל כי לא נכונה תוחלתי בכל יום על כן אוחיל'.

ויתבונן האדם, הנהיה כדבר הגדול הזה או נשמע כמוהו, שעם מפוזר ומפורד בין העמים, יתמיד להחזיק באמונת איתן לרגלו של משיח ויצפה לו בכל יום שיבוא, אין זה אלא שתבערת לב איש ישראל החבוקה ודבוקה בה' אינה נותנת מנוח, והבערה זו ללהב יצאה ללמד כיצד ה' עומד אחר כותלנו גם

העמוקה שתתגלה בכיאת גואל של אהבה המוטבעת בין השי"ת לבניו ואף הפחותים שבהם ללא כל טעם, שאינה מניחה לאדם לחטוא בראתו כיצד הוא אהוב ורצוי למעלה.

ובאמת, זה עצמו שבני ישראל יושבים לארץ ומקוננים קינה מידי שנה בשנה זה קרוב לאלפיים שנה, הוא העדות על נקודת משיח שבליבנו, שהקב"ה בחר בנו מכל עם, ואשר על כן, אף שירדנו ירידות רבות ברוחניות, עדיין חביבותא גבן. וכמו שכתב הגה"ק רבי יעקב עמדין ז"ע בסידורו (הקדמה לסידור בית יעקב) שדווקא ההתבוננות בימות הגלות יכולה שתביא את האדם לקרבת אלהים, וכדבריו: 'חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלה קיום ישראל בגלות בין האומות, גדלו אצלי יותר מכל נסים ונפלאות שעשה השי"ת לאבותינו במצרים במדבר ובארץ ישראל' וכו' יב.

ובך פירש בספר הקדוש 'קדושת לוי' את תוגת איכה 'ואומר אבד נצחי ותוחלתי מה' זכור עניי ומרודי לענה וראש זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו

בעוונותינו הרבים יום יציאה לדרך, ונולד מזה הזווג משיח הנשמה היותר עליונה וכוללת'.

יב. וכן מצינו בספר 'חובות הלבבות' (שער הבחינה פרק ה) שכתב, שאם האדם מבקש לראות בזמן הזה ניסים הדומים לניסי אבותינו, יביט בעין האמת עומדנו בין האומות מעת הגלות.

לפניו, מחמת ש'הוא עשנו ולו אנחנו' מבלי קשר למעשים הלא טובים שנעשו ואין בכוחם לגרוע מ'אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א ב).

ובפי מה שידיעה זו מובררת אצל האדם, הריהו מקרב את ביאת המשיח. וכיום זה של תשעה באב יכולים לבוא לידי בהירות עמוקה בנקודת זו, מפאת שבכל ימות השנה האדם הולך אחר תאוותיו וקשה עד מאד להגביר את כח הנשמה על פני הנפש הבהמית, אמנם כיום זה שבו אנו אסורים מלאכול ולשתות ולהתענג בתענוגים כי אם להתפלש באפריים על צער השכינה, נקל יותר להאיר כוחו של משיח לתוכנו, והגוף מגיע אף הוא לידי הבנה זו. והוא כעין דאיתא ב'תורה אור' (פרשת משפטים) להרה"ק בעל התניא זי"ע, שבזמן משיח יאיר גוף איש ישראל כמו אור הנשמה ועל שניהם יזרח כבוד ה' ², לפי שאור ה' שיזרח אז, יבטל בהכרח את כל מניעות הגוף, מפני המורא גדול זו גילוי שכינה אשר יהיה בימים ההם.

בכך נפרש את דברי חכמים וחידותם שהוזכרו לעיל מיניה על הפרה

האינדא. ואלו הם מילותינו הנאמרים בהאי יומא (בברכת נחם ומקורו מירושלמי ברכות פ"ד ה"ג) 'כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה', שהאש התשובה בזמן הצתה - עת החורבן ממש, בתוספת בקשתינו עד היום 'מתי תמלוך בציון', הם אלו שיביאו לידי 'באש אתה עתיד לבנותה' - שהקב"ה יוריד את מקדשו ממעל באש להבת שלהבת להחיותנו.

בחינת משיח, כח פנימי שמטה את לב הכל אל ה'

עתה נבין גם, מדוע דווקא זמן זה של שריפת בית אלהינו, היה ראוי מכל ללידת משיח מבשר הגאולה. לפי שנקודה זו שהתחתונים מתאווים לעבוד את ה', ושה' חפץ במעשיהם באהבה וברצון אף אם הם שפלים ונמוכים ביותר כמו שהיה בעת החורבן, יתגלה בביאת משיח שתפקידו להשיב לב בנים על אבותם (מלאכי ג כד), ולהצית את תבערת הלב לעבודת ה'. ולכן דווקא כשהיו ישראל בעומק שפלותם, היה הזמן גרמא לברוא אורו של משיח שעתיד לגלות שגם שם צריכים לעסוק ב'עבדו

יג. הא לך לשון קדשו: 'שהגוף נקרא משכא דחויא, אבל לא בנשמתם, כי חלק ה' ממש עמו, וכנודע שהנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה. אבל לעתיד שיזדככו גם הגופים וכמו שכתוב (ישעיה נח יא) 'ועצמותיך יחליץ', וכתוב (זכריה יג ב) 'ואת רוח הטומאה אעביר' וכו', אז כתיב 'ונגלה כבוד הוי"ה וראו כל בשר', כי יזדכך החומר עד שיהיה בחינת גילוי אלקות גם בגופים, מה שאין כן עכשיו אין הגלוי רק בנשמות בלבד'.

שרירות לבו, וכמו שאמרו (ירושלמי נזיר פ"ב ה"ז) שעפרו של אדם הראשון נלקח ממקום המזבח - בכוונה תחילה, שבכח אותו המקום יוכל לזכות לתשובה וכפרה אף אם הרשיע, לפי ששם כולם שווים לפני ה' הצדיק והבעל תשובה, ואין דקדוק האהבה לפניו לפי ערך המעשים שנעשו לטוב או למוטב, אלא בכח אהבה עצמית של ראו חיבתם לפני המקום (חגיגה כו:): שהיה מוברר בבית המקדש באופן נעלה, שיש לכל אחד חלק בו אף שבפועל ידיו הוא אינו משלים את שנדרש ממנו¹⁷. ובפירוש קראו למקום המקדש בכינוי כבוד של ידידות ורעות כמאמרם ז"ל (מנחות נג.) 'בוא ידיד [שלמה המלך] בן ידיד [אברהם אבינו] ויבנה ידיד [בית המקדש] לידיד [הקב"ה] בחלקו של ידיד [בנימין] ויתכפרו בו ידידים' [בני ישראל].

מעתה הוא אומר, שבנין בית המקדש הוא הידיעה על חביבותינו לפניו, וחורבן בית המקדש פירושו

שגעתה בעת חורבן הבית ועל שמחתה בעת לידת משיח. והוא על פי המבואר לעיל מיניה שבזמן המקווה יזכו גם הנמוכים לעליה רבתי בכח אורו של משיח, עד שגם הפרה - הרומזת לחטא העגל - הנמוך מכל דרגין תמלא דעה זכה כמו האדם, [על דרך שמצינו בחמורו של רבי פנחס בן יאיר (חולין ז.) שמכח היותו חמור של איש אלוקים התעלה גם הוא], ויתנו כולם כתר מלוכה לה'.

בנין בית המקדש – ידיעה שה' עמו תמיד, חורבן בית המקדש – חסרון ידיעה זו

דאייתנין להכי – הלא הטיבנו לדעת, מדוע בירור נקודת משיח' נעשה דווקא באמצעות הכרובים שהיו בארון ברית ה', ולא נעשה אות זה במקום אחר, כמו בסביבות ירושלים וכדו'. לפי שעל ידי הכרובים התברר והתאמת אצל האדם נקודת משיח' עד כמה כל איש ישראל חביב לפני ה' גם אם נכשל והלך חשכים אחר

יד. זה גם עומק מה שהקפיד השי"ת על הבאת הקרבנות בבית המקדש עד שיש מהם כמו קרבן פסח שכרכו בעונש כרת. שאין זה נקמה על מה שלא הקריבו לפניו קרבנות חלילה, אלא דומה הדבר ל'חולה' הצריך ליטול תרופה, שהוא מזרז את אשר עליו ומזהירו בקנסות כדי שלא ישכח חלילה מלתת לו את רפואתו, שכן חייו תלויים בזה. שהוא הדבר כביכול בנמשלו אצל הבורא ית', שמחמת שאנו חביבים לפניו כל כך ורוצה לזכור מעמנו, על כן ציוונו והזהירנו על הקרבנות לבל נפסידו מדביקותו בנו על ידי שכחת הבאת הקרבנות, ואדרבה, העונש והציווי על הקרבנות זה עצמו מורה את חיבת ה' לנו שאינו יכול מבלי זה, והבן.

נבוכדנצר נוטל ארנבת ואוכלה בעודה חיה, מעשה אכזרי שאינו ראוי^{טו}, ובפרט למלך גדול כמותו שמלך בכיפה (מגילה יא.). הבין נבוכדנצר שאם מעשה זה יתפרסם יהיה קלונו גדול, עמד והשביע את צדקיהו בשבועה חמורה שלא יספר מכל אשר ראה, וישבע לו על הדבר הזה. כעבור זמן מה, ראה צדקיהו שהאיפוק מסיפור המעשה מונע ממנו ללמוד תורה כדקא יאות (ר"ן שם ד"ה והיכא דהוי), עמד ונשאל על שבועתו בפני הסנהדרין. בעינים כלות ראה נבוכדנצר כיצד שמעו הרע הולך בכל המדינות, הלך ובא בפני הסנהדרין, והיה תמה בפניהם כיצד התירו את שבועתו של צדקיהו [עיינן שם כל הסוגיא], ועמד להרגם, מיד 'ישבו לארץ ידמו בת ציון' על שנהגו שלא כדין והתירו את שבועתו של צדקיהו.

ויש בידנו לומר, שאחר שראה צדקיהו את שראה ונתגלגל הדבר שהוצרך להישבע שלא לספר זאת לאחרים, היה לבו דואג והרגיש שהוא אינו יכול לעבוד את השי"ת כמו שהיה מורגל קודם לכן, וכיון שכך ראה כורה גדול להתיר את שבועתו כדי שיוכל לשקוד כמנהגו על דלתי התורה עם מחשבות קדושות.

הסתר פנים, שהבריות סבורים שהקב"ה אינו משגיח עליהם. ועל כן, כשפקפקו ביסוד איתן זה שה' עמם שהוא בחינת בנין בית המקדש, נגרם ממילא חורבן בית המקדש שנסתם ונסתר האהבה רבה בין ה' לבניו, וזה כל עיקר עבודתנו מאז ועד הנה, להסיר את ה'איכה ישבה בדד' – המחשבה שאנו בדד מאין עוזר, ולהשים 'איכה' תחתיו.

מעשה נדר צדקיהו ונבוכדנצר ופירושו בדרך העבודה

על פי הבנין שהעמדנו, נאה יהיה לבאר מאורע גדול הקשור אף הוא לענין חורבן בית המקדש, שגנוז בו גם כן אותו יסוד גדול שהשי"ת חפץ בעבודת בניו כמות שהם, ולא יאמר כזאת שכיון ונשתנה הטבעיים והזמנים, שוב אין ענין לעובדו במצב שנוצר.

נאמר בפסוק (איכה ב ט) 'ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון', ומי הם אותם 'זקני בת ציון' אשר השבו לארץ, מספרים חז"ל (נדרים סה. איכ"ר ב יד, תנחומא פרשת ואתחנן א), בשעה שהיה צדקיהו מלך יהודה תחת יד נבוכדנצר, ראה צדקיהו כיצד

טו. כתב המהרש"א (חידושי אגדות שם ד"ה דהוה אכיל): 'דרך בעלי מלחמות שהם אכזריים ובעלי נפש היפה לאכול אינו מבושל ונא, אבל הוסיף במזגו וטבעו הרעה בארנבת מיד שצד אותו בעודו בידו אכלו חי, וזה ודאי מדת אכזר הוא ביותר ולא רצה לגלותו.'

כי על אף שצריך להשתדל לעבוד את ה' מתוך טוב, מכל מקום בהיקרות לאדם ימי רעה, עליו לקבלם באהבה כהנהגת ה' המבקש לפעמים לראות דרך עבודה העולה מן הנמיכות, ואסור להפוך סדרי בראשית עבור זה.

דוד המלך השכיל לעבוד את השי"ת בכל מצב, ולכן גדול כוחו לדורות עולם

צא ולמד עד היכן מעלת העובד את ה' על פי דרכו של השי"ת היכן שרק מוליכו, מאדוננו דוד, שבלבו פנימה בערה אש ה' לראות עוזך וכבודך באופן נעלה שאין להכבירו במילים, וזה היתה כל מגמת חייו כמו שאמר (תהלים כו ד) 'אחת שאלתי מאת ה' וכו' שבתי בבית ה' כל ימי חיי'. עמד השי"ת והוליכו במקום צר על ידי שגלגל עליו מקרים רעים ועל כולנה את מעשה בת שבע שסבורים היו לומר שנכשל בחמורה שבחמורות ולגלגו עליו בראש כל חוצות. וגם שם עמד דוד בעבודה לפניו ית' ולא ביקש לעזוב ולהסתלק מהעבודה שבאה לו, אלא נכנס לעומק ההבנה ואמר: 'הלא ה' היוצר אור – את ימי הטובה, הוא גם הבורא רע – את ימי הרעה, ואם רצונו בעבודה אחרת, כיצד אוכל לעבור את פי ה' ולחשוב שהמקרה הרע אינו עבודת ה' כמו עבודת הקודש בשבתי על כסא המלוכה, והלא מקרה אחד להם'. וכיון שהשכיל

ולזה בא לפני הסנהדרין ושפך לבו לפניהם על שירד ירידה גדולה והוא מבקש התרה כדי שיוכל לשוב למתכונתו כמו קודם לכן. כראות זקני הסנהדרין שאכן הדבר מונע מצדקיהו לעסוק בדברי תורה, עמדו והתירו לו את שבועתו. אולם כאן ומכאן דייקא היתה נפילתם, שלא היה להם להתיר את מוצא פיו, אלא לבוא ולהוכיחו באמרי פיהם ולומר: אחר שמשכב כל הסיבות הביא לכך שתראה מראות שכאלו, על כרחך רצונו עתה בשינוי עבודה, שעד עתה היתה עבודתך בדרגה עילאה, ומעתה ואילך תהא מכירו מן הנמיכות עם מחשבות שפלים, ומה לך פה כי תבקש להתיר נדר ולחפש לעבוד את ה' רק מתוך כל טוב וטוב. וממה שלא אמרו לו כך, זה מורה יותר מכל שלא ירדו לסוף דעתו של הקב"ה שביקש מצדקיהו שיעבדו גם בדרגתו השפלה, שאם היו מבינים זאת לא היו מתירים את נדרו ומורים שהצדק עמו שאי אפשר לעבוד את ה' מתוך מניעות והסתרות.

וממנו יהיו תוצאותיו לכל דורש ה' ומבקש, לבל יתלונן כאשר מתרגשים עליו כל מיני ימי חשכות וימנע עצמו מלעבוד את ה' במקומו עתה, בתואנת 'כי טוב לי אז מעתה', ויתמה על זאת מדוע נסכב לאיש כמוהו החפץ בד' אמות של תורה ויראה טהורה מחשבות ורעיונות נמוכים מהשגותיו הרוחניים.

רחוק ומסוכן, הרי הראה לדעת שהוא קשור ודבוק השי"ת עד בלי די, ולמה זה דומה למחבק את המלך בלי לבושים' (ע"פ תניא ליקוטי אמרים פרק ד) שנעשה לאחד ממש עמו ית'. ולזאת דוד המלך שעבד את ה' גם בהיותו נרדף ונכאב, זכה לדרגות אשר לא שערום אבותינו להיות מרכבה לשכינה ולדבקה בו.

בזאת הביננו, מדוע נאמר לדוד המלך 'רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצין הוא יבנה הבית לשמי' (מלכים א' ח ט), אף שבכל ימיו אשר חיה צעק לבו אל ה' בהשתוקקות 'מתי אבוא ואראה פני אלהים' (תהלים מב ג). לפי שבכוחו הגדול שלבו היה שלם עם ה' באופן גדול כל כך בחיבור שאין למעלה ממנו, זכה ליקר וגדולה ששוב כבר לא היה צריך להגיע לבנין בית המקדש מקום הדביקות בה', ולבו פנימה היה להב אש המזבח, ורק שלמה המלך ודורו שהיו פחותים ממנו הוזקקו לבנין בית המקדש".

זאת ושב בתשובה^{טז} על מה שלא היה ראוי כלל לאותו מעשה ובא אליו רק ממסבב כל הסיבות (ע"ז ה.), זכה לדרגות אין סוף, שגדול כוחו עד היום להכניס בעולה של תשובה שהקים (מ"ק טז): אף את הירודים ביותר, וכמו שרמזו חז"ל ואמרו (יומא עח.) 'מים מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית, מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד, כיון שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף, שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות', שכוחו של דוד היה הגומר והמסייע לטהרתם שהמשיך להם מי טהרה לתקן את נפשותם לפני ה' (אמרי אמת הושענא רבה שנת תרפ"ז).

ועומק הענין נראה, שמי שעובד את השי"ת בטוב לו, הריהו דומה למי שנמצא יחד עם המלך במעונו ששכרו הרבה מאד כפי פועלו, אבל מי שעוסק בתורה גם במחשכי החושך מתוך ידיעה שאין הוא עובד את עצמו שיחיה בטוב ובנעימים אלא הוא כעבד העומד הכן על מקומו ללכת לכל שליחות שיצטווה אף אם המקום

טז. כמובא באורך בפרק נא שבספר תהלים.

יז. כן כתב ה'תפארת שלמה' (מועדים הקדמה): 'במס' שבת דף ל' ע"א: 'בשעה שרצה שלמה להכניס הארון לבית קדשי קדשים דבקו שערים זה בזה וכו' כיון שאמר 'זכרה לחסדי דוד עבדך' (דברי הימים ב' ו מב), מיד נענה באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדרה וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו וכו'. ובתלמוד ירושלמי איתא (ראה שמו"ר ח א) שלקח שלמה ארונו של דוד והעמיד לפניהם ואז נפתחו הנראה בביאור הענין הטעם שנפתחו לפני ארונו של דוד. דהנה כבר בארנו במקום אחר על פסוק (מלכים א' ח יז) 'ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית',

ברכות לג.) 'מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר'. היינו, שהאבות הניחו יתום לתרם לעולליהם אש להבת עד רום שמים בדמות 'תפלה' שם יכול כל יצור נברא להתקשר עם אלהיו, אבל עדיין לא יכלו גשת אליו מפני אורו הרב, עד הלכו אנשי כנסת הגדולה והלבישו את 'נשמת התפלה' בלבושים נאים, הם תיבותיה וסדרי התפלה ערב בוקר וצהרים.

אבן דוד המלך זכה ליקר יותר מזה חלף עבודתו הקשה, שמלבד מה שהתקין את נשמת 'ספר תהלים', עמד ויסד גם את תיבות המזמורים ופסוקיו, והטמין את נשמת הדברים בתוך התיבות ללא לבוש. נמצא שכל האומר תהלים כאילו משתעשע עם המלך מבלי כיסויים שכן נשמת התהלים ותיבותיה חד הם, וזה מעלה גדולה ויתירה של שירי דוד, שהאומרם זוכה לגשת ישר אל המלך

ובעומדנו לספר בשבחו של צדיק - במעלת דוד, יבואר באנפין חדתיך מאמר חז"ל (פסחים ק"ז:): 'ועשיתי לך [לדוד המלך] שם גדול כשם הגדולים' (שמואל ב' ז ט), תני רב יוסף: זהו שאומרים 'מגן דוד'. אמר רבי שמעון בן לקיש: 'ואעשך לגוי גדול' (בראשית יב ב) - זהו שאומרים אלהי אברהם. 'ואברכך' - זהו שאומרים אלהי יצחק. 'ואגדלה שמך' - זהו שאומרים אלהי יעקב. יכול יהו חותמין בכולן - תלמוד לומר 'והיה ברכה' - בך [באברהם לבדן] חותמין, ואין חותמין בכולן'. ויש לעיין, מדוע לא נקבעה לדוד המלך גם כן הזכרה בתפלת שמונה עשרה כמו שאר האבות.

רק, שאף ש'תפלות אבות תיקנום' (ברכות כו:), מכל מקום את סדר התפלה מה לפנים ומה לאחור וכל כיוצא בזה תקנו אנשי כנסת הגדולה, כמו שאמרו בגמרא (מגילה י"ז, ראה גם

הפירוש הוא, כי שלמה המלך ע"ה התנצל בזה לפני בני ישראל שבחיי דוד אביו לא היו צריכין כלל לבנות בית המקדש, על כי הוא היה מקדש ומטהר כל גופו ואיבריו והיו כבחינת בית המקדש וכליו. וזהו 'יהי עם לבב דוד אבי לבנות בית' היינו שהבית המקדש היה בלבבו. וזה פירוש 'ויאמר ה' יען אשר היה עם לבבך הטיבות כי היה עם לבבך' (שם פסוק יח), פירוש, יען אשר אתה כן במעלה יתירה שכח הבית המקדש הוא עם לבבך, יותר טוב לפני מבנין אשר יבנה שלמה בנך. לכן כתיב להלן (פסוק יט) 'בנך אשר יהיה תחתך הוא יבנה הבית', פירוש, שהוא לא ישיג מעלתך הגדולה, לכן הוא צריך לבנות הבית כמבואר במקום אחר. וזה שכתוב (תהלים קכב א) 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך', היינו, שהיה לו שמחה שאמרו לו כי הוא כמו בית ה' כי הוא המקודש כמו בית המקדש. נמצא כי מפני שבדוד המלך היה בו כל קדושת בית המקדש, לכן כשראו השערים ארונו פתחו מיד'.

בית המקדש בתפארתו. ויהיה לנו למשיב נפש בידוענו, כי דווקא עתה בימי בין המצרים ובייחוד בתשעה באב יכולים לבוא אל המלך ולבקש מלפניו יותר מכולא שעתא"ה, כמו שהגיד בקדשו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע (עבודת ישראל פרשת מסעי) משל למלך, שכל זמן שהוא בארמונו קשה עד מאד להגיע אליו, וצריך לעשות פעולות עד אין סוף לחזות באור פני מלך חיים, אבל כשהמלך בשדה ואין עמו את גינוני המלכות והשמירה סביב לו, הוא מתרצה לכל מי שניגש אליו ויכולים לבוא אל המלך גם אשר לא כדת"ט. וכן גם בכל ימות השנה קשה עד

ולתקרב באופן הנעלה ביותר ששיך. ועל כן, כשבני ישראל יושבים לארץ ומקוננים אלי ציון ועריה בחצות לילה, פותחים ומגוללים רובו של סדר במזמורי תהלים, לפי שטובא גניז ביה, שהאומרו זוכה להתקשר עם המלך בקשר של קיימא, מה שאינו בנמצא אפילו בעבודה שבלב זו תפלה (תענית ב.).

המורים מן האמור לעבודת המלך

הרי שלנו לפנינו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, שעלינו להפך את ה'איכה ישבה בדד' ל'ויאמר לו אייכה', לעבוד את ה' אף אם נדמה לנו שרחק מאיתנו מנחם ואין לנו

יח. כתב ב'אמרי פינחס' (שער ד אות ססה): 'ועל כן ביום ט' באב מחמת שהיה בו נפילה גדולה מאוד, נשאר שם בהעלם גדול כח הגאולה ונולד בו משיח. ולכן יושבין בט' באב על הארץ, שהוא בבחינת נפילה, ואחר כך הולכין על הקברות לומר הרי אנו חשובין וכו' (שו"ע או"ח סי' תקנט ס"ו), ומחמת תכלית השפלות גדול עד מאוד שהוא לאין ממש, נשאר שם בהעלם גדול כח המחיה חיות חדש, ומקבל כל איש ישראל חיות חדש תיכף בבחינת יפשוט צורה וילבש צורה' וכו'.

יט. וזה לשון ה'עבודת ישראל': 'וכבר הקדים לנו אדומו"ר ז"ל הנ"ל רמז בפסוק (איכה א א) 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', דהיינו, כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דווקא בימים אלו בין המצרים. למשל, כי כשהשר יושב בביתו, אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שוועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת, כי בזמן הזה 'כי כצפור נודדת מקנה' וגו' (משלי כז ח), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם, והוא עונה אליהם, עד כאן לשונו [של המגיד זי"ע]. ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו לבלתי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם'.

מילי דמלכא

בשדה מבלי דבר החוצץ, יכולים להתקרב אליו בניקל ולהיות עמו אחד באהבה רבה, וכאותה שנמצא בזמן החורבן שהכרובים היו באהבה רבה אחוזים זה בזה, ולא היה דבר חוצץ ומפריע להתקשר יחד קוב"ה ושכינתיה.

בלתי אפשרי להגביה רום עד קצה שמים להגיע להארה אלוקות, כי מקומו לעילא גבוה מכל גבוה, ויכולים שתהיה נגיעה אליו רק באמצעות המצוות שהם לבושים יקרים הממצעים את האור הגדול כפי כח הבריות, אבל עתה כשהמלך

נוסף שמשל זה הוזכר משמו של המגיד גם בעוד ספרים אחרים, כמו ב'נועם אלימלך' (פרשת וישב): 'על דרך ששמעתי משל מתוק מפי אדומו"ר הרב המגיד דק"ק ראווני זלה"ה [המגיד ממעזריטש זי"ע], והוא שאנו רואים שכעת אשר אנחנו בגלות המר יש בני אדם שזוכים לרוח הקודש בקל יותר מבימי הנביאים שהיו צריכין השבעות והתבודדות רב כידוע כדי שישגו הנבואה ורוח הקודש. ואמר משל נפלא ומתוק, למשל המלך שהוא במקום כבודו בביתו בחצירו בפלטין שלו, ויבוא איזה אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו, אזי בוודאי יכעוס עליו המלך, כי אין זה כבוד של מלך לצאת מפלטין שלו לבית אחרים גם אם יהיה הסעודה גדולה עד למאוד, ובלתי אפשרי שיזמין את המלך לביתו עד שיכין כל הכנות ויעמיד מליצים ופרקליטין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבוא לסעודתו. אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך, אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא נקי אף אם בית המלון הוא בכפר, אם הוא רק נקי אזי זה בית מלונו ללון שם. והנמשל מובן ממילא בזמן שבית המקדש קיים והיה שכינת כבודו בבית קדשי הקדשים אזי אם היה אדם רוצה לשאוב רוח הקודש או נביאות היה צריך עבודה גדולה, כמו שמצינו בשמחת בית השואבה ששם היו שואבים רוח הקודש (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א). אבל עתה בגלות המר הגם השכינה קדושה גלתה עמנו ובעוונותינו הרבים היא נע ונד בארץ ותשוקתה מאוד מצוא מקום דירה לשכון בה. ואם מצאה מנוח מקום נקי אדם שהוא רק נקי מעבירות וחסאים אזי שם היא דירתה.'

וראה ב'תולדות יעקב יוסף' (פרשת עקב) שהפליג אף הוא על מעלת העסק בעבודת ה' בימי הגלות: 'בזמן הזה שהשכינה בגלות שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, כי מיד בהבין אדם מעשיו לשם שמים בכל דרכיו, מיד נעשה כסא להשכינה שתשרה בו, והוא נקרא יותר מדורות הראשונים שהיו הרבה צדיקים בעולם, מה שאין כן בדור הזה כי גמר חסיד שיעשה חסד עם קונו, ודאי ראוי לאיש ליאזור כגבר חלציו לגמול חסד עם השכינה, ואז נעשה כסא אל מדת החסד, כמו בדורו של אברהם שלא היה עזר לשכינה כי אם על ידי אברהם, כך עתה שאין איש שם על לב לעשות עזר וסמך להשכינה בגלות המר הזה כי אם מעוטי דמעוטה, השם נפשו בכפו ודאי נעשה כסא אל השכינה במדת החסד.'

ויקונן עליו איכה

מה

מפי רבינו הקדוש מורנו הרב מנחם מענדיל זצוק"ל מרימאנוב שאמר: מצינו שהקב"ה מקיים כל התורה, כמו שאמרו ז"ל (ברכות ו.) מנין שהקב"ה מניח תפילין וכו'. ומנין שהקב"ה עושה תשובה. אמר הוא ז"ל: מצינו שאמרו בגמרא (סוכה נב.) ארבעה דברים הקב"ה מתחרט עליהם בכל יום, ואחד מהם הוא על שברא היצר הרע וכו'. עד כאן דבריו. ומי המביא את הקב"ה כביכול לירי חרטה - הן המה אישים הישראליים, אשר הם חרדים לעבודתו יתברך שמו, הנם שקשה עליהם עול השעבוד, וכל ימיהם הן בחיי צער ודוחק. וגם העת ההוא ש'בין המצרים' שהוא זמן תגבורת הדינים ועושים מסך ומבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, ואין נוח לעבודת הכורא כל כך ככל השנה - ובזמן הזה התגברו על ישראל וקיפרגו, עד שהביא כביכול את

וכשהולכים עתה בתוך הקושי ועושים רצון ה', מעוררים שמחה בשמים שאין לשער ולתאר², משלו משל למי שהיה מהלך בדרך וכלו המים שבכדו, שהוא יושב ומצפה לראות האם יעלה זכרונו לפני חבריו לפוקדו בפקודת ישועה ורחמים, או שמא הוא נשכח מלב וחלילה אין לו אלא לבוא אל קיצו. כן גם השי"ת בעצמו יצא לדרך עמנו בגלותנו כמאמר (ישעיה סג ט) 'בכל צרתם לו צר', ומחשבותינו אלינו שם, לראות האם הוא עודנו זכור אצלינו, ויבוא איש עם מין נוקבין להשיב נפשו, או שיושב וממתין לריק חלילה.

וכל העוסק להעלות נחת רוח להשי"ת דווקא בימים אלו, ממחר ישועתן של ישראל, כמו שכתב ה'מאור ושמש' (פרשת פינחס): 'שמעתי

כ. ראה מה שהמשיל ב'עבודת ישראל' (שם): 'הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זה יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפילה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות. ולהבין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכינור ועוגב. ובוודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה, אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות, כי בלא הכי יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על גבל לשירים ולזמרים לשמח לבבו ולהצהיל פנים. וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו יתברך, שבוודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי (חגיגה ה.), אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנוס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך, ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו, ותמלוק לעולם ועד והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בהר ציון, ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה'.

מילי דמלכא

ישראל, וחפין לקבין נפוצות עמו
ולבנות את ביתו'.

מי יתן ונזכה לראות בקרוב, את
שניבא ישעיהו ברוח עצה וגבורה
'שמחו את ירושלים וגילו בה כל
אוהביה, שישו איתה משוש כל
המתאבלים עליה' (ישעיה סו ז'),
כשיתקיים (שם יא ט) 'וגר זאב עם כבש
וכו' ועגל וכפיר יחדיו, כי מלאה
הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'.

הקב"ה לידי מדה להחריב את ביתו,
ועד עתה בזמן הזה מתגברין ומקטרגין
על ישראל, ואף על פי כן הן מתגברין
על היצר הרע ועוסקים בתורה
ובמצות בכל נפשם, מזה מקבל
הקב"ה שעשועין גדולים, ומתחרט על
שהחריב את ביתו והגלה את בניו
לבין האומות, ואומר אשרי למלך
שמקלסין אותו בביתו כך וכו' (ברכות
ג.), וכפירוש רש"י ז"ל שם (ד"ה אשרי
המלך), ומתחרט על שהגלה את

קהל חסידי קאסוב

עיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד

הננו בזה להודיע לכל הקהל הקודש
שעריכת שלחן הטהור וסעודה שלישית
בצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שבת פר' דברים

יתקיימו בביהמ"ד וויזניץ

ברחוב אדוניה הכהן

שלחן הטהור ליל שבת: בשעה 11:30

מנחה ושל"ס: בזמן הדלה"ג

סדר השיעורים בליל ויום תשעה באב

נתפרסם בעז"ה על קו 'קול קאסוב' - בהימים שלפני ת"ב

ניתן לשמוע מודעות אודות השלוח"ט

שיעורים, דרשות, ומאורעות שונות

בעת שהותו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בארה"ק

בקו "קול קאסוב"

במס' 072-370-1810

לשמוע עדכנות

אודות השיעורים יש להקיש 1 - 2

ולשאר מודעות יש להקיש 2 - 2